

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102003/B/2022/36122176491242500

**OCHRANNÉ NÁSTROJE A ICH APLIKÁCIA V RÁMCI
ZAHRANIČNOOBCHODNEJ POLITIKY EÚ**

Bakalárska práca

Bratislava 2022

Roman Celery

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

OCHRANNÉ NÁSTROJE A ICH APLIKÁCIA V RÁMCI
ZAHRANIČNOOBCHODNEJ POLITIKY EÚ

Bakalárska práca

Študijný program: medzinárodné podnikanie

Študijný odbor: ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: Ing. Henrich Juhás

Bratislava 2022

Roman Celery

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne prehlasujem, že túto bakalársku prácu som vypracoval samostatne s využitím uvedenej literatúry.

V Bratislave 16.4. 2022

.....

Podpis študenta

POĎAKOVANIE

Touto cestou by som rád poďakoval vedúcemu bakalárskej práce Ing. Henrichovi Juhásovi za jeho cenné pripomienky, vedenie a usmernenia.

Ďalej by som chcel poďakovať mojej priateľke a rodine za ich podporu počas písania tejto práce.

ABSTRAKT

CELERY, Roman: *Ochranné nástroje a ich aplikácia v rámci zahraničnoobchodnej politiky EÚ* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; katedra medzinárodného obchodu. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Henrich Juhás. – Bratislava: OF, 2022, 50 s.

Záverečná práca je vypracovaná na tému ochranné nástroje a ich aplikácia v rámci zahraničnoobchodnej politiky EÚ. Cieľom tejto práce bolo zhodnotiť efektívnosť využitia ochranných nástrojov v rámci zahraničnoobchodnej politiky EÚ na príklade konkrétnych vybraných komodít importovaných z vybraného teritória. Bakalárska práca je rozdelená na 3 kapitoly. Prvá kapitola je teoretickou časťou práce, kde sme rozoberali problematiku a využitie ochranných nástrojov v rámci Európskej únie z rôzne dostupných zdrojov slovenskej aj zahraničnej literatúry, internetových zdrojov a rôznych portálov. V druhej časti sa nachádzajú zhrnuté ciele a metodika práce. V tretej časti sa venujeme zisteniu miery efektívnosti využitia antidumpingového cla pri importe konkrétnych tovarových skupín z Ruskej federácie do EÚ. Výsledkom riešenia danej problematiky je, že zavedenie antidumpingového cla na vybrané komodity je vo veľkej miere efektívne a prispieva tak k ochrane domáceho trhu pred dumpingom.

Kľúčové slová: zahraničnoobchodná politika, Európska únia, ochranné nástroje, clo, antidumping,

ABSTRACT

CELERY, Roman: *Protective instruments and their application in EU foreign trade policy* –Univerzity of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce. Department of international Trade. – Thesis supervisor: Ing. Henrich Juhás. – Bratislava: FC EU, 2022, 50 p.

The final work deals with the topic of protective instruments and their application in the EU foreign trade policy. The aim of this work was to evaluate the effectiveness of the use of protective instruments in the EU's foreign trade policy on the example of selected commodities imported from the selected territory. This bachelor thesis is divided into 3 chapters. The first chapter is a theoretical part of the work, where the issue and the use of protection tools in the European Union from various available sources of Slovak and foreign literature, Internet sources, and various portals are being discussed. The second chapter contains summarized goals and methodology of work. In the third chapter, we focus on the degree of effectiveness of the use of anti-dumping duties in the import of specific product groups from the Russian Federation to the EU. The result of the issue is that the imposition of anti-dumping duty on selected commodities is largely effective and thus contributes to protecting the domestic market from dumping.

Key words: foreign trade policy, European Union, protective instruments, customs duties, antidumping

Obsah

Úvod	8
1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí.....	9
1.1 Zahraničnoobchodná politika.....	9
1.2 Nástroje zahraničnoobchodnej politiky.....	14
1.2.1 Zmluvné nástroje obchodnej politiky	14
1.2.2 Autonómne nástroje obchodnej politiky	14
1.3 Zahraničnoobchodná politika EÚ	17
1.3.1 Ochranné nástroje v zahraničnoobchodnej politike v rámci EÚ	21
1.3.2 Antidumpingové opatrenia	22
1.3.3 Antisubvenčné opatrenia.....	26
1.3.4 Ochranné opatrenia proti nadmerným dovozom	28
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	30
3 Výsledky práce a diskusia	32
3.1 Antidumpingové opatrenia v zahraničnoobchodnej politike medzi EÚ a Ruskou federáciou	34
3.1.1 Efektivita antidumpingového cla uvaleného voči Rusku v rámci tovarovej skupiny HS72.....	38
3.1.2 Efektivita antidumpingového cla uvaleného voči Rusku v rámci tovarovej skupiny HS73.....	39
3.1.3 Efektivita antidumpingového cla uvaleného voči Rusku v rámci tovarovej skupiny HS31.....	40
3.1.4 Efektivita antidumpingového cla uvaleného voči Rusku v rámci tovarovej skupiny HS44.....	41
3.2 Perspektíva vzťahov EÚ a Ruskej federácie z hľadiska zahraničnoobchodnej politiky a ochranných obchodných nástrojov do budúcnosti ..	43
3.3 Zhodnotenie hypotéz.....	45
Záver	46
Zoznam použitej literatúry	48

Úvod

Zahraničnoobchodná politika priamo ovplyvňuje prosperitu krajiny prostredníctvom jej zapojenia do medzinárodných trhov. Tak ako iné politiky, aj táto sa musí riadiť rôznymi pravidlami a dohodami tak, aby bola výhodná pre obe strany, ktoré sa zúčastňujú obchodu. Samozrejme, ani v tejto sfére sa nevyhneme rôznym pokusom o nekalé praktiky a dohody, na základe čoho existujú rôzne typy ochranných nástrojov. Ich úlohou je zabezpečiť spravodlivé a jednotné obchodovanie na trhu.

Európska únia realizuje tzv. spoločnú obchodnú politiku, čím výrazne ovplyvňuje priebeh zahraničnoobchodnej politiky všetkých členských štátov. Prostredníctvom tejto spoločnej politiky tak členské štáty čerpajú medzi sebou rôzne výhody. Na druhej strane prostredníctvom nej Európska únia chráni svoj domáci trh pri obchodovaní s tretími krajinami. V tomto prípade využíva EÚ antidumpingové, antisubvenčné opatrenia a opatrenia proti nadmerným dovozom za zabezpečenie ochrany trhu.

V tejto bakalárskej práci sme sa zamerali na overenie efektivity zavedenia antidumpingového cla, konkrétne na komodity dovážané do EÚ z Ruskej federácie. Dumping predstavuje predaj výrobkov na trhu za nižšiu cenu ako je jeho normálna hodnota. V tomto prípade dochádza k ohrozeniu vnútorného trhu a jeho domácich výrobcov, preto je nevyhnutné ochrániť domáci trh pred takýmto dovozom využitím rôznych opatrení.

Bakalárska práca pozostáva troch kapitol. Teoretická časť práce rozoberá súčasný stav skúmanej problematiky doma a v zahraničí a obsahuje charakteristiku zahraničnoobchodnej politiky EÚ, vplyv liberalizmu a protekcionizmu a prehľadnú rešerš jednotlivých nástrojov zahraničnoobchodnej politiky. V neposlednej rade sme analyzovali aj využitie konkrétnych ochranných nástrojov v zahraničnoobchodnej politike EÚ.

V druhej kapitole sú určené ciele, metodika práce a metódy skúmania. Ďalej nasleduje ich aplikácia v tretej kapitole, kde sa nachádzajú spracované dáta k jednotlivým tovarovým skupinám, ktoré podliehajú antidumpingovému clu a ich vyhodnotenie.

V závere uvádzame výsledky, ku ktorým sme dospeli prostredníctvom nášho výskumu. V tomto prípade je pravdepodobné, že miera využitia ochranných nástrojov sa vyvíja podľa podmienok na trhu a je priamo ovplyvňovaná politickým dianím vo svete.

1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí

Zahraničný obchod je neodmysliteľnou súčasťou reprodukčného procesu aj napriek faktu, že má pomerne samostatné postavenie. Ovplyvňuje jeho vonkajšiu sféru a tiež rozsah aj spôsob začlenenia národného hospodárstva do medzinárodnej deľby práce.

Zahraničný obchod tiež chápeme ako spôsob zapojenia krajiny do medzinárodného hospodárstva. V už spomínanom reprodukčnom procese je úlohou zahraničného obchodu plniť funkciu zmien štruktúry už vytvorenej na požadovanú (Stachová *et al.*, 2019).

Ako súčasť medzinárodného obchodu sa každá krajina riadi pravidlami, ktoré sú stanovené (Lipková *et al.*, 2011):

- v bilaterálnych a multilaterálnych zmluvách,
- podmienky určené členstvom v organizáciách,
- zahraničnoobchodnou politikou.

1.1 Zahraničnoobchodná politika

Zahraničnoobchodná politika je úzko spätá so zahraničným obchodom. Predstavuje akési vyjadrenie potrieb ekonomiky štátu, ktoré je potrebné v určitom období riešiť. Dnes už by sme nenašli štát, ktorý nie je zapojený do medzinárodného obchodu alebo aspoň ním nie je ovplyvňovaný. Tento fakt vyplýva z postupnej liberalizácie obchodu, čím vznikajú určité formy výhod pri obchodovaní medzi krajinami, z čoho majú následne prospech aj jednotlivé krajiny, keďže dochádza k zväčšovaniu zisku. Samozrejme, rozhodujúcim činiteľom, ktorý ovplyvňuje celý tento proces je dopyt po výrobkoch alebo službách, a ten je charakterizovaný výškou hrubého domáceho produktu – HDP (Baláž *et al.*, 2019). V tejto spojitosti Fojtíková a Vahalík (2015) uvádzajú, že svetová obchodná organizácia – WTO vyčlenila nasledovné faktory, ktoré výrazne ovplyvňujú vývoj medzinárodného obchodu:

- demografické zmeny,
- vývoj technológií,
- výskyt energetických/ nerastných zdrojov,
- priame zahraničné investície – PZI,
- náklady na dopravu,
- inštitucionálne prostredie a jeho sociálne aspekty.

Medzinárodný obchod a súvisiace finančné transakcie sa vo všeobecnosti uskutočňujú s cieľom poskytnúť krajine komodity, ktoré mu chýbajú, výmenou za tie, ktoré produkuje v hojnom množstve; takéto transakcie fungujúce s inými ekonomickými politikami majú tendenciu zlepšovať životnú úroveň krajiny. Medzinárodný obchod medzi krajinami sa uskutočňuje s cieľom poskytnúť krajine komodity, ktoré v nej chýbajú výmenou za tie, ktorých má dostatok. Takáto výmena sa uskutočňuje prostredníctvom finančných transakcií a zlepšuje životnú úroveň v krajine (Robinson *et. al.*, 2020).

Dôležitým faktorom zapojenia krajiny do medzinárodnej ekonomiky je miera otvorenosti, ktorá zabezpečuje zväčšený prístup na medzinárodný trh, zvýšenie exportu a jeho rôznorodosti alebo racionalizáciu importu. Všetky tieto ukazovatele sa následne premietajú do ekonomického rastu krajiny a efektívnosti národnej produkcie. Existencia takejto efektívnej výmeny charakterizuje dovoznú funkciu medzinárodného obchodu. Súčasne sa však krajina špecializuje na určitú oblasť podľa toho, v ktorej má určitú komparatívnu výhodu voči ostatným. Krajiny, ktoré nie sú schopné efektívne pokryť absenciu výrobkov z domácej produkcie, musia tieto produkty nahradiť dodávkami zo zahraničia, ktoré budú spojené s vysokými nákladmi. (Baláž *et. al.*, 2019). O komparatívnej výhode hovoríme vtedy, ak sú náklady na produkciu v určitom odvetví nižšie v porovnaní s inými krajinami alebo výrobcami (Schumacher, 2012). Po správnom využití komparatívnych výhod by sa mala krajina orientovať na vývoz a teda výrobu tovarov, pri ktorých sú pomerne nízke náklady na ich výrobu. Tovary, pri ktorých má krajina vysoké náklady na výrobu, by mala dovážať z iných krajín. Práve tento efektívny proces výmeny tovarov je neodmysliteľným faktorom pozitívneho vývoja medzinárodného obchodu (Baláž *et. al.*, 2019).

Protekcionalizmus vs. Liberalizmus v medzinárodnom obchode

Každá krajina, ktorá realizuje medzinárodný obchod, sa nachádza medzi protekcionalizmom a liberalizmom – dvomi hraničnými princípmi.

Na podporu a ochranu vlastnej ekonomiky štátu bol zameraný protekcionalizmus (ochranárstvo). V tomto prípade boli poskytované domácim výrobcam rôzne zľavy a úľavy, na druhej strane bol chránený aj domáci trh pred vonkajším dovozom. V posledných rokoch sa čoraz častejšie stretávame s tzv. Kolektívnym protekcionalizmom. Tento typ je tým, že krajiny medzi sebou presadzujú spoločné záujmy, napríklad v krajinách EÚ. A práve miera vnútornej koordinácie predstavuje v spoločnej obchodnej politike rad rôznych prekážok pre

vývozcov z iných krajín. Týmito prekážkami môžu byť napríklad zdĺhavá legislatíva, normy, problémy v menovej politike, doprave a pod. Na druhej strane sú však oveľa výhodnejšie a jednoduchšie podmienky pre vývozcov z vnútorných krajín. V niektorých prípadoch môže dôjsť až k uzavretiu vnútorného trhu a k znemožneniu vývozu aj dovozu, čo sa označuje ako autarkia (Stachová *et al.*, 2019). V tabuľke č. 1 uvádzame príklady výhod a nevýhod protekcionizmu.

Tabuľka 1 Výhody a nevýhody protekcionizmu

Protekcionizmus	
Výhody	Nevýhody
<ul style="list-style-type: none"> • pokles závislosti od dovozu 	<ul style="list-style-type: none"> • pokles konkurencieschopnosti
<ul style="list-style-type: none"> • pokles spotreby, čo má za následok investície do nových výrob 	<ul style="list-style-type: none"> • nárast výdavkov na nové investície
<ul style="list-style-type: none"> • zdraženie/zamedzenie dovozu je výhodou pre domácu produkciu 	<ul style="list-style-type: none"> • absencia kontaktu s medzinárodným trhom

Zdroj: Vlastné spracovanie upravené podľa Stachová a kol. (2019).

Ďalším už spomínaným princípom je liberalizmus. Môžeme ho tiež chápať ako zásadu slobodného obchodu, čo reprezentuje politiku, v ktorej štát nezasahuje do svetových trhov. Do zahranično-obchodných vzťahov môžu vstupovať ekonomické subjekty. Základom tohto princípu je odstrániť všetky prekážky pre dovoz aj vývoz (Baláž *et. al.*, 2019). Liberalizmus sa drží hesla „laissez-faire laissez-passe“, čo znamená nechať veciam voľný priebeh. Silný argument pre voľný obchod poskytuje teória komparatívnych výhod – pre viac laissez-faire postoj vo vzťahu k obchodu. Na základe tohto nekomplikovaného príkladu je podporný argument jednoduchý: špecializácia a bezplatná výmena medzi národmi prinášajú účastníkovi vyšší reálny príjem (Robinson *et. al.*, 2020).

Baláž a kol. (2019) uvádzajú: „Skúsenosti z využívania protekcionistických alebo liberalizačných opatrení potvrdzujú, že je nevyhnutné rešpektovať, že akékoľvek protekcionistické opatrenia vyvolávajú reťaz ďalších priamych i nepriamych účinkov a reakcií dovnútra a navonok danej ekonomiky.“

V praxi sa však nevyužívajú samostatne, ale dochádza medzi nimi k spolupráci alebo kompromisu. Pre krajiny je dôležitým faktorom nájsť konsenzus medzi liberalizmom a protekcionizmom, preto zahraničnoobchodnú politiku nemôžeme charakterizovať len ako liberálnu alebo len ako protekcionistickú. Každá krajina musí zvážiť benefity každého prístupu a prispôbiť tak ich obchodnú politiku podľa cieľov danej krajiny. V časoch krízy sa všeobecne využíva vo väčšej miere protekcionistická obchodná politika. Pre pozitívny rozvoj ekonomiky štátu je však potrebné získať prístup na nové trhy a vtedy sa upúšťa od protekcionizmu a do popredia sa dostáva liberalizmus (Stachová *et al.*, 2019). V tabuľke č. 2 uvádzame príklady výhod a nevýhod liberalizmu.

Tabuľka č.2 Výhody a nevýhody liberalizmu

Liberalizmus	
Výhody	Nevýhody
<ul style="list-style-type: none"> • voľný prístup na domáci trh 	<ul style="list-style-type: none"> • domáca ekonomika sa stáva závislou na zahraničnom trhu
<ul style="list-style-type: none"> • širšia cenová a tovarová ponuka 	<ul style="list-style-type: none"> • zvyšujúci sa dovoz vedie k menšej konkurencieschopnosti domácich výrobcov
<ul style="list-style-type: none"> • efektívne rozloženie zdrojov pre nižšie vstupné náklady 	<ul style="list-style-type: none"> • zvýšenie nezamestnanosti

Zdroj: Vlastné spracovanie upravené podľa Stachová a kol. (2019).

Ukončenie 2. svetovej vojny podnietilo snahy o nápravu problémov vyplývajúcich z protekcionizmu, ktorý narástol od roku 1871, a obchodných obmedzení, ktoré boli uvalené medzi 1. a 2. svetovou vojnou. Výsledné mnohostranné obchodné dohody a iné formy medzinárodnej hospodárskej spolupráce viedli k Všeobecnej dohode o clách a obchode (GATT) a položili základ pre Svetovú obchodnú organizáciu – WTO. GATT mala formu mnohostrannej obchodnej dohody, ktorá stanovila zásady, podľa ktorých by signatári na základe reciprocity a vzájomnej výhodnosti vyjednali podstatné zníženie colných sadzieb a iných prekážok obchodu a odstránenie diskriminačných postupov v medzinárodnom

obchode. Keď sa pripojili ďalšie krajiny, GATT sa stala chartou, ktorá riadi takmer celý svetový obchod okrem obchodu komunistických krajín (Robinson *et. al.*, 2020).

Stachová a kol. (2019) uvádzajú: „História svetového obchodu je históriou striedania liberalistických a protekcionistických tendencií. V obdobiach hospodárskej prosperity sa presadzuje liberalizmus, zatiaľ čo v obdobiach kríz ovládajú svetový obchod protekcionistické opatrenia. Krajiny zapojené do rôznych foriem integračných zoskupení uplatňujú zásady liberalizmu vo vnútri zoskupení a protekcionizmus voči tretím krajinám.“

Svetová obchodná organizácia WTO pomocou liberalizácie medzinárodného obchodu a dohôd zabezpečila niekoľkonásobný nárast svetového obchodu. Ministerstvo hospodárstva na svojej stránke uvádza, že za čas existencie WTO došlo k 4-násobnému zvýšeniu obchodov a súčasne došlo k zníženiu dovozných ciel o štvrtinu. V súčasnosti sa viac ako polovica obchodov realizuje úplne bez ciel alebo s úľavami od cla alebo subvencií. Zároveň dochádza ku globálnej stabilizácii obchodného prostredia tým, že sa sprísňujú pravidlá pre zavádzanie netarifných nástrojov a vznikajú obchodné dohody. V rámci organizácie WTO existuje systém kontroly dodržiavania stanovených pravidiel u všetkých štátov, ktoré sú členmi WTO (Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky).

Okrem už spomínaných dvoch princípov môžeme hovoriť o dvojstrannej – bilaterálnej obchodnej politike alebo mnohostrannej – multilaterálnej politike. V súvislosti so zahraničnoobchodnou politikou sa často stretávame s pojmami ako diskriminácia alebo preferencie, ktoré sú charakteristické práve pre bilaterálnu politiku. Bilaterálna obchodná dohoda zvyčajne obsahuje širokú škálu ustanovení upravujúcich podmienky obchodu medzi zmluvnými stranami. Patria sem ustanovenia upravujúce clá a iné poplatky pri dovoze a vývoze, obchodné a daňové predpisy, režimy tranzitu tovaru, základy colného hodnotenia, administratívne formality, kvóty a rôzne právne ustanovenia. Základnými znakmi multilaterálnej politiky sú práve nediskriminácia a už spomínané preferencie, ktoré môžeme tiež chápať ako výhody. Existuje obmedzená multilateralita, kedy sú poskytnuté vzájomné výhody medzi členmi určitej organizácie (Robinson *et. al.*, 2020).

Významný vplyv na rozvoj multilaterálnych vzťahov medzi krajinami má liberalizácia politiky, na základe ktorej dochádza k zrýchleniu hospodárskeho rozvoja, integrácie, rastu spolupatričnosti v medzinárodnom obchode. Liberalizácia svetových trhov je dôležitým faktorom rastu konkurencieschopnosti (Baláž *et. al.*, 2019).

Cieľom súčasnej zahraničnoobchodnej politiky v rámci štátou EÚ je zväčšovať obchodný priestor, otvorenosť trhov a to nie len v rámci EÚ ale aj pri obchodovaní s tretími krajinami (Stachová *et al.*, 2019).

1.2 Nástroje zahraničnoobchodnej politiky

Teritoriálnu a tovarovú štruktúru spolu s objemom a inštitucionálnymi formami realizácie zahraničného obchodu najviac ovplyvňujú nástroje zahraničnoobchodnej politiky. Tieto nástroje regulujú štátne zahraničné vzťahy. Krajiny disponujú súborom rôznych nástrojov, pomocou ktorých dochádza k ovplyvňovaniu medzinárodného obchodu. Medzi tieto nástroje patria clá, exportné dotácie, kvóty a ďalšie. Každý nástroj má určitý dopad na účastníkov trhu, s jednotlivé skupiny môžu byť kombinované medzi sebou podľa súčasnej potreby trhu. Nástroje obchodnej politiky rozdeľujeme z právneho hľadiska na zmluvné a autonómne (Stachová *et al.*, 2019).

V minulosti zohrávalo veľkú úlohu hlavne uplatňovanie autonómnych nástrojov. V súčasnosti sa do popredia dostávajú do popredia zmluvné nástroje, ktoré majú pomerne širší význam, čo predstavuje výhodu v rozvoji súčasných ekonomík (Fojtíková, 2009).

1.2.1 Zmluvné nástroje obchodnej politiky

V dvojstranných (bilaterálnych) mnohostranných (multilaterálnych) ekonomických vzťahoch sú uplatňované zmluvné nástroje obchodnej politiky. Baláž a kol. (2019) uvádzajú, že medzi dvojstranné zmluvné nástroje obchodnej politiky medzi dvomi krajinami patria:

- obchodné dohody,
- platobné dohody,
- obchodné zmluvy,
- úverové dohody,
- dohody o spolupráci.

Ak vznikajú mnohostranné dohody – medzi viacerými krajinami navzájom, využívajú sa multilaterálne nástroje obchodnej politiky. Príkladom takýchto nástrojov sú napr. medzinárodné organizácie, integračné zoskupenie štátov alebo medzinárodné surovinové dohody. Dôležité sú práve medzinárodné surovinové dohody, ktorých cieľom je dlhodobo stabilizovať ceny surovín. V tomto prípade je určená minimálna a maximálna cena surovín, ktorá sa nesmie prekročiť (Fojtíková, 2009).

1.2.2 Autonómne nástroje obchodnej politiky

Autonómne nástroje obchodnej politiky radíme medzi historicky staršie a ich cieľom je zabezpečiť záujmy vlastnej ekonomiky štátu pri dodržiavaní zmlúv a dohôd s inými

krajinami. Na základe ich pôsobenia môžeme autonómne nástroje podľa Baláža a kol. (2019) rozdeliť na dve skupiny:

- a) tarifné nástroje (pasívne) – ochraňujú domáci trh pred zahraničnou konkurenciou,
- b) netarifné nástroje (aktívne) – uľahčujú export.

Tarifné nástroje obchodnej politiky

Medzi tarifné nástroje zaradujeme clo, colné kvóty, dávky, dane a pod. Sadzby týchto nástrojov sú na konkrétne obdobie vyhlásené štátom. Najčastejšie využívaným tarifným nástrojom je práve clo. Clo symbolizuje peňažnú hodnotu, ktorá sa vyberá pri dovoze tovaru z inej krajiny alebo naopak pri jeho vývoze do iných krajín. Ide opäť o prostriedok, ktorý slúži na ochranu a kontrolu domáceho trhu pred zahraničnou konkurenciou. Evidenciu, výšku a vyberanie cla zabezpečujú colné úrady (Stachová *et al.*, 2019).

Podľa Fojtíkovej (2009) clo plní nasledujúce funkcie:

- a) Fiškálna funkcia – v tomto prípade je clo určitým príjmom v štátnom rozpočte. Ide o jeden z hlavných nástrojov prebiehania zahraničnoobchodnej politiky daného štátu. Clo predstavuje peňažnú sumu, o ktorú je zvýšená predajná cena tovaru.
- b) Obchodnopolitická funkcia – pri tomto bode rozdeľuje clo na autonómne, ktoré je dané štátom a platí pre všetky krajiny rovnako a zmluvné, ktoré platí pre štáty, s ktorými má krajina podpísanú dohodu.

V literatúre sa stretávajú s rôznymi druhmi cla, ktoré sa používajú. Clá môžeme všeobecne klasifikovať:

- Podľa rozsahu platnosti uvádza Stachová a kol. (2019):
  - Autonómne clo – je stanovené štátom nezávisle na iných krajinách,
  - Zmluvné clo – je výsledkom dohody medzi krajinami.
- Baláž a kol. (2019) rozdeľujú clá podľa účelu na:
  - Antidumpingové clo – je zavádzané na ochranu domácich výrobkov, ktorým by mohol konkurovať zahraničný tovar za dumpingové ceny, ktorý by predstavoval potenciálne problémy pre domáci trh.
  - Odvetné clo – zavádza sa vtedy, ak určitý štát zámerne zhoršuje podmienky dovozu tovaru a platí len určitý čas ako forma odškodnenia.
  - Prohibitívne clo – znemožňuje dovoz tovaru zo zahraničia pre vysokú cenu cla.
  - Diferenčné clo – na jeden druh tovaru sú stanovené clá inej ceny.

- Výchovné clo – clo, prostredníctvom ktorého štát podporuje export domácich výrobkov.
  - Kompenzačné clo – stanovené ako pokuta pre krajiny, ktorých dovážaný tovar poškodzuje dovozcu.
  - Preferenčné clo – je charakteristické pre krajiny, ktoré spolu uzavreli dohodu, na základe ktorej je stanovené zvýhodnené clo pre tieto krajiny.
- Podľa spôsobu výpočtu rozdeľujeme clo podľa Stachovej a kol. (2019) na:
    - Špecifické clo – počíta sa ako cenová hodnota tovaru na jednotku množstva (napr. 1e na 1kg tovaru). V tomto prípade je však zanedbaná otázka kvality tovaru, keďže platí rovnako pre všetok tovar.
    - Valorické (hodnotové) clo – počíta sa ako podiel v percentách z colnej hodnoty tovaru. Patrí medzi najvyužívanejšie clo a medzi jeho výhody patrí, že platí pre všetky meny rovnako.
    - Kombinované clo – ako vyplýva už z názvu, pôjde o kombináciu špecifického a valorického cla.
    - Diferencované clo – cena cla je stanovená na základe ceny rovnakého druhu tovaru.
    - Pohyblivé clo – clo je stanované podľa ceny daného druhu tovaru na domácom trhu sezónne, pričom sa jeho hodnota môže meniť.

Netarifné nástroje obchodnej politiky

Netarifné nástroje podobne ako tarifné predstavujú určité prekážky pre pohyb tovaru medzi krajinami ale tieto prekážky sú rôznorodejšie. Môžeme povedať že ide o tzv. intervenciu štátu, kedy sú zvýhodnený domáci výrobcovia. V tomto zmysle sú uplatňované rôzne odmeny, dotácie pre daných výrobcov. Stachová a kol. (2019) uvádza ako príklady netarifných nástrojov:

▪ kvóty,	▪ licencie dovozu a vývozu,
▪ embargá,	▪ administratívno-technické
▪ kartely,	opatrenia.
▪ subvencie,	

1.3 Zahraničnoobchodná politika EÚ

Každý štát samostatne riadi svoju zahraničnoobchodnú politiku. Ak je však štát súčasťou nejakého integračného celku, tak členovia tohto celku riadia zahraničnoobchodnú politiku podľa spoločných zmlúv a záväzkov. Práve Európska únia je veľmi významným integračným celkom (Baláž et. al., 2019). Medzi hlavné ciele Európskej únie patrí vytvorenie konkurencieschopnej ekonomiky, zlepšenie kvality životného prostredia hospodársky rast krajiny. Samozrejme s veľkosťou tohto partnerstva prichádza aj veľká zodpovednosť. EÚ je v súčasnosti čoraz viac zapájaná do rokovaní o konfliktoch, udržiavaní mieru a v neposlednej rade tiež vyvíja veľké úsilie pri riešení environmentálnych problémov ako je globálne otepľovanie alebo emisie (Fiala a Pitrová, 2010).

Riadenie a zastupovanie v rámci EÚ prebieha prostredníctvom množstva inštitúcií, z ktorých mnohé vznikli ako súčasť Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS). Hlavnými z nich sú Rada Európskej únie, legislatívna organizácia, ktorá zastupuje členské štáty; Európsky parlament, ktorý má legislatívne a dozorné úlohy; a Európska komisia, výkonný orgán. Parlament je jedinou inštitúciou EÚ, ktorej členovia sú volení hlasmi jednotlivých občanov krajín EÚ. Ďalšími inštitúciami EÚ sú Súdny dvor, Dvor audítorov, Európska centrálna banka (ktorá dohliada na menovú politiku a zaviedla euro), Hospodársky a sociálny výbor, Výbor regiónov, Európska investičná banka a Európsky ombudsman. . Okrem inštitúcií sú dohľadom nad konkrétnymi záujmami, akými sú bezpečnosť pri práci, školenia alebo sociálne a environmentálne záujmy, poverené aj agentúry Európskej únie (Robinson et. al., 2020).

Spoločná obchodná politika

V rámci celej Európskej únie je uplatňovaná spoločná obchodná politika (ďalej SOP), ktorá súčasne tvorí základ všetkých zmluvných záväzkov do ktorých EÚ vstupuje spoločne s tretími krajinami (Baláž et. al., 2019). O tom, s ktorými krajinami a medzinárodnými organizáciami budú podpísané zmluvy rozhoduje výlučne rada EÚ (Smreková, 2007).

Už spomínaná SOP predstavuje vysoký stupeň integrácie a patrí medzi vonkajšie činnosti EÚ od roku 2009, keby bola podpísaná Lisabonská zmluva, pričom už predtým bola súčasťou zmlúv o založení EÚ. Medzinárodný trh EÚ je založený na voľnom pohybe tovaru a služieb, na základe čoho je potrebné tento trh ochraňovať pred konkurenciou. Zjednotenie

obchodu všetkých členov prostredníctvom SOP má význam z hľadiska utvárania spoločných podmienok pre podnikateľov z EÚ na zahraničných trhoch. Súčasne je však SOP nie len v kontakte s ostatnými politikami ale tie ju aj ovplyvňujú, pričom musí dôjsť k vzájomnému súladu (Baláž et. al., 2019). Toto jednotné konanie EÚ zabezpečuje jej silnú pozíciu v globálnom obchode. Obchodné vzťahy s tretími krajinami koordinuje EÚ prostredníctvom obchodných dohôd, ktorých úlohou je vytvoriť dobré vzťahy a obchodné príležitosti. Súčasne však tieto dohody zabezpečujú vhodnú cenu tovarov a služieb, bez ohľadu na ich pôvod (Rada Európskej únie, 2020).

Baláž a kol. (2019) v súvislosti s SOP uvádzajú že: „Vzhľadom na ekonomický a politický význam EÚ a jej obchodných vzťahov spoluvytvára spoločná obchodná politika podnikateľské prostredie nielen v Európskej únii, ale aj na medzinárodných trhoch. Trh EÚ sa regulatívnymi opatreniami SOP otvára pre spravodlivú konkurenciu zo zahraničia prostredníctvom mnohostrannej, regionálnej a bilaterálnej liberalizácie SOP zabezpečuje ďalší priestor na expanziu podnikov EÚ na zahraničné (tretie) trhy.“

Procesy európskej integrácie zaujímajú osobitné miesto v systéme priorit zahraničnej politiky jednotlivých krajín . Európska voľba je integrácia ako faktor presadzovania nezávislosti štátu, ekonomického rozvoja a aktualizácie európskej podstaty krajiny. Z ekonomického hľadiska integrácia krajín do Európskej únie prináša nielen makroekonomické, ale aj obchodné výhody spojené s možnosťou propagácie produktov na európsky trh bez výrazných prekážok. Na dosiahnutie efektívneho obchodu s krajinami eurozóny musia krajiny pri rozvoji stratégie zahraničného obchodu brať do úvahy existujúce nástroje obchodnej politiky EÚ zamerané na ochranu domáceho trhu pred zahraničnou konkurenciou, ako aj na zvýšenie exportu. Nástroje zahraničnej obchodnej politiky Európskej únie sa premietajú predovšetkým do normatívnych právnych aktov inštitúcií EÚ: nariadení, smerníc a rozhodnutí. Nariadenia sú najpriamejšou formou práv krajín EÚ, akonáhle sú prijaté, majú záväznú právnu silu v každom členskom štáte na rovnakej úrovni ako vnútroštátne zákony. Národné vlády nemusia samy prijímať opatrenia na implementáciu nariadení EÚ. Líšia sa od smerníc, ktoré sú určené vnútroštátnym orgánom, ktoré potom musia prijať opatrenia, aby sa stali súčasťou vnútroštátneho práva a od rozhodnutí, ktoré sa uplatňujú len v špecifických prípadoch, ktoré zahŕňajú konkrétne orgány alebo jednotlivcov. Nariadenia prijíma Rada Európskej únie aj Komisia EÚ. V oblasti obchodnej politiky zohrávajú v právnej úprave hlavnú úlohu nariadenia vydané Radou. Nariadenia vydané Komisiou zohrávajú podpornú úlohu vo vzťahu k nariadeniam Rady, pričom poskytujú konkrétnu definíciu a špecifikáciu ich pravidiel (Prytula, 2015). Prijímanie právnych

predpisov a uzatváranie obchodných dohôd v oblasti zahraničnoobchodnej politiky EÚ neprijímajú jednotlivé členské štáty ale samostatná EÚ. Legislatívne dokumenty s vymedzovanie základných princípov pre správny chod SOP zabezpečuje Rada a Európsky parlament. V rôznych obchodných rokovaniach s tretími krajinami je EÚ zastúpená prostredníctvom komisára pre obchod. Členské štáty sa nezúčastňujú na takýchto rokovaniach samy za seba, ale po ich skončení sú bezprostredne informované o celom priebehu. Na tieto účely je zriadený Výbor pre obchodnú politiku, ktorý koordinuje postup Európskej komisie s členskými štátmi. V členstve tohto výboru sú rovnomerne zastúpené všetky členské štáty (Baláž et. al., 2019).

Flissak a Drahokhust (2021) uvádzajú, že stratégia zahraničných ekonomických vzťahov krajín EÚ je založená na týchto hlavných zásadách:

1. dodržiavanie medzinárodných záväzkov vyplývajúcich z členstva v Európskej únii a medzinárodných organizáciách;
2. podpora procesov liberalizácie v medzinárodnom obchode;
3. plnenie zásad hospodárska súťaž;
4. rozvoj podporných mechanizmov v rámci budovania transparentného podnikateľského prostredia;
5. zohľadnenie potreby efektívneho využívania obmedzených finančných a ľudských zdrojov;
6. zamedzenie duplikácie určitých cieľov, postupov a nástrojov, ktoré sú predmetom ďalšie strategické dokumenty v oblasti podpory zahraničných investícií, cestovného ruchu, inovatívnej spolupráce s inými krajinami, energetickej bezpečnosti a jednotnej spoločnej prezentácie krajín;
7. koordinácia aktivít medzi Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí krajín, ministerstvom hospodárstva a ďalšími organizáciami, ktoré sa podieľajú na tvorbe a implementácii stratégie zahraničných ekonomických vzťahov v súlade s legislatívou a memorandom o spolupráci medzi týmito ministerstvami.

Colná únia

Európska únia vytvorila colnú úniu, prostredníctvom ktorej prispieva k progresu svetového obchodu a zánikaniu obmedzení a colných prekážok. Princípy colnej únie patria k základným pilierom voľného pohybu tovaru a služieb a sú vymedzené v zmluve o založení EÚ. V zmluve je zakotvené, že členské štáty majú zakázané ukladať si clá na importovaný

alebo exportovaný tovar. Európska komisia (EK) uzatvorila Lisabonskú stratégiu, ktorej podstatou je dosiahnutie ekonomického rastu a vznik nových pracovných miest. Na základe tohto vznikla v roku 2006 stratégia prístupu na trhy tretích krajín, ktorej cieľom je umožniť export z EÚ, čím sa zvýši ekonomický rast členských krajín (Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, 2016).

Colné územie EÚ je vymedzené nariadením Rady (EHS) – Colným kódexom, ktorý predstavuje základnú legislatívnu normu, ktorá upravuje pohyb tovaru smerom k tretím krajinám alebo z tretích krajín (Machková *et. al.*, 2014). Medzi nástroje, ktoré využíva SOP na ochranu vnútorného trhu patrí colný kódex, na ktorý nadväzuje colný sadzobník. Sú tu zakotvené colné predpisy, ktoré sa využívajú na území EÚ (Baláž *et. al.*, 2019). Colný kódex definuje jednotlivé druhy cla a ich metodiku vymeriavania a ďalšie obchodnopolitické opatrenia, uplatňované voči nečlenským krajinám EÚ. V rámci ustanovení Colného kódexu je colné územie EÚ vymedzené hranicou, ktorá je až na niektoré výnimky totožná s geografickou a politickou hranicou EÚ (Machková *et. al.*, 2014).

Colný sadzobník – TARIC je základným nástrojom praktickej realizácie Colného kódexu a vyhlasuje sa v súlade s aktuálnymi záujmami a potrebami EÚ. Tento sadzobník predstavuje ucelený systém, založený na kombinácii dvoch údajov a to: číselne označenie tovaru a colné sadzobné opatrenie (Machková *et. al.*, 2014). Integrovaný colný sadzobník – TARIC predstavuje komplexný súbor informácií, kde sa nachádza kombinovaná nomenklatúra tovaru, colné sadzby a iné špecifiká, ktoré slúžia na vymeriavanie colných sadzieb. Už spomínaný colný sadzobník je vydávaný každoročne pre nasledujúci rok vždy v októbri, a je prístupný online na stránkach EK. Existuje tiež tzv. colné konanie, kde musí byť predložený tovar, ktorý je importovaný na územie EÚ.

Účelom colného konania je rozhodnúť o uvoľnení tovaru do navrhnutého colného režimu a uplatniť príslušné tarifné alebo netarifné opatrenia. Machková a kol. (2014) Uvádzajú, že pri dovoze tovaru sa vymeriavajú a vyberajú:

- dovozné clo,
- dovozné poplatky zavedené v rámci SOP,
- daň z pridanej hodnoty,
- spotrebná daň,
- ďalšie nepriame dane.

Naopak pri vývoze tovaru sú vymeriavané a vyberané:

- vývozné clo,
- vývozné poplatky zavedené v rámci SOP.

Následne toto konanie prideli colne schválené určenie danému tovaru, čo znamená, že tento tovar môže byť prepustený do colného režimu a teda sa stáva súčasťou voľného obehu (Baláž *et. al.*, 2019). Colná únia ale taktiež uzatvára dohody týkajúce sa medzinárodného obchodu s tretími krajinami. Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky na svojej stránke uvádza konkrétne nasledovné typy uzavretých zmlúv medzi EÚ a tretími krajinami:

V minulosti sa obchodná politika v rámci Európskej únie (EÚ) zmenila tromi spôsobmi. Po prvé, obavy tradičných obchodných aktérov sa presunuli na otázky „za hranicami“, najmä na reguláciu a investície. Po druhé, noví aktéri – parlamenty, neobchodné agentúry a mimovládne organizácie – sa začali viac angažovať. Po tretie, vplyvné rozvojové krajiny spochybnili vedúce postavenie EÚ. EÚ reagovala na novú obchodnú politiku presadzovaním „hlbokej“ obchodnej agendy: hľadanie multilaterálnych dohôd o tvorbe domácich pravidiel. Táto reakcia odráža vlastné skúsenosti EÚ s integráciou trhu. Tam, kde nová obchodná politika ovplyvnila politiku EÚ, bolo to skôr zmenou názorov na účel a prioritu obchodnej politiky na najvyšších politických úrovniach, než priamočiarejším lobovaním záujmových skupín. Zatiaľ čo EÚ bola neúspešná pri presadzovaní svojej agendy v rámci Svetovej obchodnej organizácie, presadzuje ju prostredníctvom iných fór, kde je jej vplyv väčší (Young, Peterson, 2006). S rastúcou vzájomnou ekonomickou závislosťou sa politiky a nariadenia, ktoré sa kedysi považovali za „domáce“, stávajú predmetom medzinárodných obchodných rokovaní a pravidiel. EÚ vyvinula sofistikovaný prístup k vyvažovaniu suverenity a liberalizácie v rámci jednotného trhu a v posledných rokoch sa niektoré z rovnakých prístupov snažila uplatniť aj na multilaterálnej scéne (Holmes, 2006).

1.3.1 Ochranné nástroje v zahraničnoobchodnej politike v rámci EÚ

V zmluve o založení Európskej únie sú zakotvené princípy colnej únie ako základné piliere voľného pohybu tovarov. Colná únia vylučuje aby si členského štáty tohto zoskupenia na vnútornom trhu EÚ ukladali clá za vývoz a dovoz tovaru medzi sebou. Na základe tohto vyhlásenia môžeme skonštatovať, že clá v rámci EÚ sú zakázané. Clá sú používané len pri dovážanom tovare do EÚ, s výnimkou takého tovaru, ktorý je podľa medzinárodných zmlúv oslobodený od cla a je uvádzaný ako tovar bez cla (Európska komisia, 2020).

Voľný obchod musí byť spravodlivý. Ak to tak nie je, EÚ obnoví spravodlivosť a rovnaké podmienky. EÚ pritom dbá na to, aby sa postupy prísne dodržiavali a zohľadňovali všetky záujmy. Používanie nástrojov na ochranu obchodu zo strany EÚ je založené na

pravidlách Svetovej obchodnej organizácie -WTO. EÚ využíva nástroje na ochranu obchodu tiež na obnovenie konkurenčného prostredia pre priemysel EÚ, v prípade, že je poškodený dumpingovým alebo zníženým dovozom. EÚ používa tieto nástroje a WTO uplatňuje množstvo dodatočných podmienok, aby sa zabezpečilo, že ich používanie bude merané. Európska komisia monitoruje uplatňovanie nástrojov na ochranu obchodu, zabezpečuje presadzovanie nameraných hodnôt a rokuje o budúcich pravidlách s medzinárodnými partnermi. Počet platných antisubvenčných a antidumpingových opatrení je najvyšší za posledných desať rokov. Celkový počet opatrení platných v EÚ je nižší ako u niektorých hlavných členov WTO, ktorí tieto nástroje používajú (Európska komisia,, 2020).

Dočasné obchodné bariéry – ako sú antidumping, safeguards a vyrovnávacie clá – sú čoraz dôležitejšími nástrojmi obchodnej politiky pre rôznorodý súbor krajín a odvetví v systéme obchodovania založenom na pravidlách. Keď sa od 80. rokov viac krajín liberalizovalo znižovaním uplatňovaných hraničných ciel, ich vlády zaviedli národné režimy a prijali rôzne postupy WTO na spravovanie politík dočasných obchodných bariér (Bown, 2013).

1.3.2 Antidumpingové opatrenia

Antidumpingová politika je dôležitým nástrojom obchodnej politiky, pokiaľ ide o ochranu trhov pred nečestnými praktikami zahraničných dodávateľov a je v súlade s medzinárodnými predpismi, akými sú stanovy Svetovej obchodnej organizácie. Vo všeobecnosti sa dumping týka vývozu komodít za nižšie ceny, ako je predajná cena komodít (Issabekov, Suchecki, 2016). Antidumping chápeme ako mechanizmus spravodlivého obchodu na ochranu domáceho priemyslu pred určitými podhodnotenými dovozmi (Shadikhodjaev, 2018). Prvé princípy antidumpingovej politiky boli sformulované v roku 1964 na Konferencii a rozvoji OSN UNCTAD. Dohodu podpísalo 194 krajín. Európska únia je významným hráčom vo svetovom obchode. Európska únia je tiež na čele krajín, ktoré využívajú antidumping na dodatočnú ochranu vlastného trhu a domácich výrobcov. V rokoch 1995 – 2013 EÚ začala 450 nových antidumpingových konaní (Issabekov, Suchecki, 2016).

Dumping

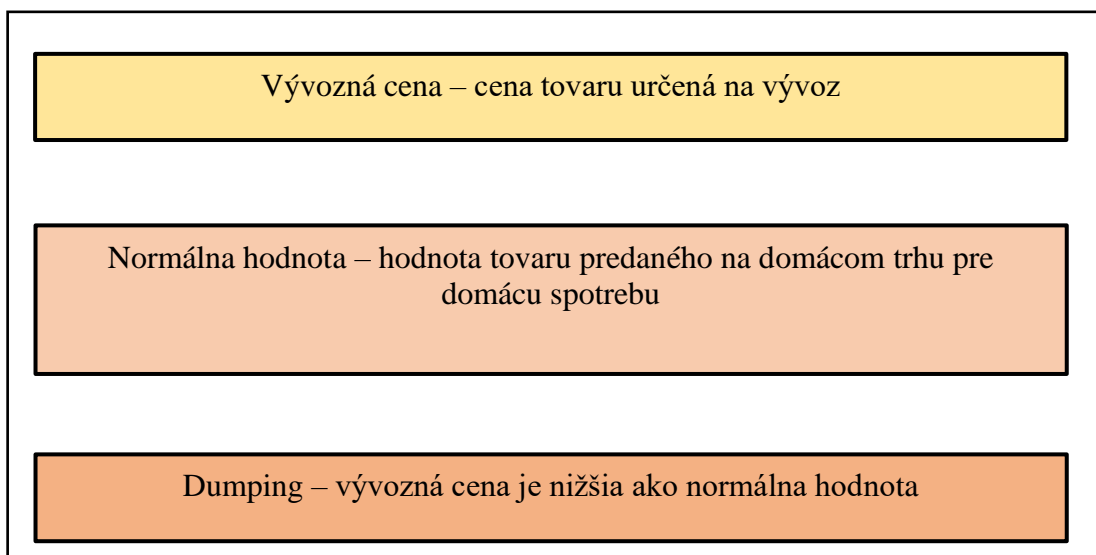
Nízke ceny nemusia nevyhnutne znamenať, že dovoz je dumpingový. Základnou definíciou dumpingu je skôr predávať výrobok na vývoznom trhu za nižšiu cenu, ako je jeho

normálna hodnota (Európska komisia, 2006). K dumpingu dochádza, keď výrobcovia z krajiny mimo EÚ predávajú tovar v EÚ pod predajné ceny na ich domácom trhu alebo pod výrobné náklady (Európska komisia, 2013). Porovnanie vývozných cien a normálnej hodnoty voči dumpingu vidíme na obr. 2.

Antidumpingová politika využíva vhodné preventívne prostriedky proti nečestným praktikám v situácii, keď:

- tovar bol dovezený na colné územie dovážajúcej krajiny za dumpingové ceny,
- import spôsobil škodu (alebo hrozí, že ju spôsobí) priemyslu dovážajúcej krajiny (Issabekov, Suchecki, 2016).

Obr. 2 Rozdiel medzi vývoznou cenou, normálnou hodnotou tovaru a dumpingom

Zdroj: Vlastné spracovanie upravené podľa Európska komisia, 2006

Ak Komisia dokáže prostredníctvom vyšetrovania, že sa to deje, môže napraviť akúkoľvek škodu spôsobenú spoločnostiam EÚ uložením antidumpingových opatrení. Zvyčajne ide o clá na dovoz produktu z príslušnej krajiny. Clá môžu byť pevné, variabilné alebo ako percento z celkovej hodnoty (ad-valorem). Môžu trvať až 6 mesiacov (dočasné opatrenia) a ak sa Komisia rozhodne, že budú definitívne, 5 rokov (Európska komisia, 2013). Podľa pravidiel WTO musia byť antidumpingové vyšetrovania kontradiktórne. Zahraniční výrobcovia aj domáce spoločnosti (na základe žiadosti ktorých sa začalo prešetrovanie) majú približne rovnaký súbor práv. Zároveň nie je žiadnym tajomstvom, že účasť v antidumpingovom vyšetrovaní - vážny test pre zahraničných výrobcov, voči ktorým sa vykonáva (Smbatyan, 2020).

Výpočet rozsahu dumpingu na výrobok nestačí. Antidumpingové opatrenia možno uplatniť len vtedy, ak dumping poškodzuje výrobné odvetvie v dovážajúcej krajine. Preto sa najprv musí vykonať podrobné vyšetrovanie podľa stanovených pravidiel. Prešetrovanie musí zhodnotiť všetky relevantné ekonomické faktory, ktoré majú vplyv na stav daného odvetvia. Ak vyšetrovanie ukáže, že dochádza k dumpingu a dochádza k poškodeniu domáceho priemyslu, vyvážajúca spoločnosť sa môže zaviazat', že zvýši svoju cenu na dohodnutú úroveň, aby sa vyhla antidumpingovému dovoznému clu. Dohoda WTO neprináša rozsudok. Zameriava sa na to, ako vlády môžu alebo nemôžu reagovať na dumping – disciplinuje antidumpingové opatrenia a vznik dohody (WTO, 2022). Spoločnosť mimo EÚ sa správa dumpingovo, ak vyváža výrobok do EÚ za cenu nižšiu, ako je normálna hodnota výrobku. Normálna hodnota je buď cena, za akú sa výrobok predáva na domácom trhu spoločnosti mimo EÚ, alebo cena založená na výrobných nákladoch a zisku. Európska komisia je zodpovedná za vyšetrovanie žiadostí o dumping a ukladanie opatrení. Antidumpingové prešetrovanie možno začať v reakcii na sťažnosť podanú európskymi výrobcami ovplyvnenými dumpingovým dovozom alebo na žiadosť krajiny EÚ (Európska komisia, 2006). Zvyčajne začne vyšetrovanie po prijatí sťažnosti od príslušných výrobcov z EÚ, ale môže tak urobiť aj z vlastnej iniciatívy (Európska komisia, 2020).

Antidumpingová sťažnosť musí obsahovať tieto časti (Európska komisia, 2006):

1. Všeobecné informácie:
  - totožnosť sťažovateľa,
  - údajne dumpingový výrobok,
  - krajina/krajiny pôvodu,
  - ďalšie známe dotknuté strany.
2. dôkaz, ktorý naznačuje dumping,
3. dôkazy, ktoré naznačujú ujmu spôsobenú výrobnému odvetviu Únie,
4. dôkaz, ktorý naznačuje príčinnú súvislosť medzi údajným dumpingom a ujmou.

Komisia začne vyšetrovanie, ak má dostatočné dôkazy o tom, že dovoz do EÚ sa uskutočňuje za dumpingové ceny a spôsobuje ujmu európskemu priemyslu (Európska komisia, 2020). V situáciách, keď dumpingový dovoz ohrozuje finančný a ekonomický stav priemyslu dovážajúcej krajiny, sú členovia WTO vybavený právom začať antidumpingové vyšetrovanie a uloženie antidumpingových ciel (Smbatyan (2020).

Európska komisia (2013c) uvádza, že pri vyšetovaní sa preveruje:

1. či existuje dumping zo strany výrobcov v príslušnej krajine/krajinách

2. či príslušný európsky priemysel utrpel „materiálnu ujmu“
3. či existuje príčinná súvislosť medzi dumpingom a ujmou
4. či zavedenie opatrení nie je v rozpore s európskym záujmom

Komisia môže zaviesť antidumpingové opatrenia len ak sú splnené všetky štyri podmienky. Lehota na vyšetovanie Komisie je 14 mesiacov. Výsledky sa potom uverejnia v úradnom vestníku (Európska komisia, 2013c).

Ak sa vyššie uvedené tri prvky preukázu vo vzťahu k tovaru - predmetu vyšetovania môžu byť uložené antidumpingové clá. Neschopnosť dokázať niektorý z nich vedie k ukončeniu vyšetovania. Samotný antidumpingový postup vyšetovania často pripomína proces podávania obžaloby. Účastníci šetrenia musia vyplniť niekoľkostranové antidumpingové dotazníky, ako aj poskytnúť veľké množstvo finančných, ekonomických, obchodných, technických, dopravných a iných informácií. Všetky informácie sa poskytujú v jazyku krajiny, ktorá vedie vyšetovanie, a zahŕňajú minimálne: zmluvy o nákupe surovín a iných materiálov, zmluvy s odberateľmi tovaru, špecifikácie, faktúry, cenníky, prepravnú dokumentáciu a pod. (Smbatyan, 2020).

Antidumpingové opatrenia môžu byť uvalené na dovoz špecifických výrobkov, ak to odôvodňuje antidumpingové vyšetovanie Komisie. Tieto opatrenia majú zvyčajne formu cla. Medzi ďalšie opatrenia, ktoré možno uplatniť, patrí pevná alebo špecifická výška cla, alebo v niektorých prípadoch minimálna dovozná cena (Európska komisia, 2020).

V decembri 2017 Európska únia urobila pozoruhodnú zmenu a doplnenie svojich antidumpingových právnych predpisov s cieľom prejsť od dlhoročnej praxe špecifických dumpingových výpočtov pre vopred definovaný zoznam netrhových ekonomík na „neutrálny“ prístup zacielenia na krajinu. Nová metodika vyžaduje, aby Európska komisia používala iba ceny a náklady, ktoré nie sú ovplyvnené zásadnými vládnymi zásahmi, a aby v antidumpingovom procese zohľadňovala niektoré sociálne a environmentálne dimenzie. Hoci sa nová metodika formálne líši od predchádzajúcej, je do značnej miery rovnaká, pokiaľ ide o riešenie závažných cenových deformácií a schopnosť zvýšiť antidumpingové clá na dotknuté výrobky (Shadikhodjaev, 2018).

Hlavnou zmenou v antidumpingovej legislatíve je nový spôsob výpočtu dumpingového rozpätia pri antidumpingových prešetrovaniach dovozu od členov Svetovej obchodnej organizácie (WTO), ktorých ceny a náklady sú deformované v dôsledku zásahov štátu. Zmeny sa týkajú všetkých krajín, ktoré sú súčasťou WTO. Ide o deformácie, ku ktorým dochádza, keď vykazované ceny alebo náklady, vrátane nákladov na suroviny a energiu, nie

sú výsledkom síl voľného trhu, keďže sú ovplyvnené výraznými vládnymi zásahmi (Európska komisia, 2017). V tomto prípade Komisia namiesto toho použije na určenie „normálnej hodnoty“ produktu neskreslené referenčné hodnoty. To sa môže vzťahovať na všetkých členov WTO, kde sa zistia významné narušenia trhu (Európska komisia, 2020). Účelom tejto novej legislatívy je zabezpečiť, aby Európa mala nástroje na ochranu obchodu, ktoré sú schopné vysporiadať sa so súčasnou realitou – najmä štátom vyvolanými deformáciami, ktoré príliš často vedú k nadmerným kapacitám – v medzinárodnom obchodnom prostredí, pričom budú plne rešpektovať medzinárodné záväzky EÚ. Prvé krajiny, ktorých sa dotkli nové opatrenia boli, Čína a Rusko, a to práve pre väčšie množstvo antidumpingových opatrení, ktoré sa týkali dovozu z týchto krajín (Európska komisia, 2017). EÚ si ponecháva právo použiť antidumpingové clá na vývoz od partnerov FTA (Free trade agreement). Jedinou výnimkou je to v rámci Európskeho hospodárskeho priestoru, kde sa zdá, že spoločná politika hospodárskej súťaže upustila od potreby antidumpingových ciel proti predátorským praktikám (Woolcock, 2007).

1.3.3 Antisubvenčné opatrenia

O antisubvenčných opatreniach hovoríme, keď vláda mimo EÚ poskytuje finančnú pomoc spoločnostiam na výrobu alebo vývoz tovaru (Európska komisia, 2013). Dotácia predstavuje finančný príspevok poskytnutý vládou alebo verejným orgánom (alebo v ich mene), ktorý poskytuje príjemcovi výhodu. Niektoré dotácie sa využívajú na vykonávanie domácej alebo sociálnej politiky, napríklad na podporu priemyselných odvetví, ktoré pomáhajú vytvárať nové pracovné miesta. Nespravodlivé dotácie však môžu deformovať trh EÚ, vytvárať nespravodlivú hospodársku súťaž, a tým poškodiť európsky priemysel. Príjemca má prospech, keď sa finančné príspevky poskytujú za výhodnejších podmienok, ako sú podmienky dostupné na trhu (Európska komisia, 2020).

Official Journal of the European Union (2016) uvádza, že dotácia sa považuje za existujúcu, ak:

- a) existuje finančný príspevok vlády v krajine pôvodu alebo vývozu, to znamená tam, kde:
  - vláda uskutočňuje priamy prevod finančných prostriedkov (napríklad granty, pôžičky, infúzie vlastného imania), potenciálne priame prevody finančných prostriedkov alebo záväzkov (napríklad záruky na úvery);
  - vládne príjmy, ktoré sú inak splatné, sa zriekajú alebo sa nevyberajú (napríklad fiškálne stimuly, ako sú daňové úľavy). V tejto súvislosti sa

oslobodenie vyvázaného výrobku od ciel alebo daní, ktoré znáša podobný výrobok, keď je určený na domácu spotrebu alebo odpustenie takýchto ciel alebo daní vo výške nepresahujúcej sumy, ktoré boli naakumulované, nepovažuje byť subvenciou

- vláda poskytuje tovary alebo služby iné ako všeobecná infraštruktúra alebo nakupuje tovar;
- vláda:
  - vykonáva platby do mechanizmu financovania,
  - poveruje alebo nariaďuje súkromnému subjektu vykonávať jeden alebo viacero typov funkcií uvedených v predchádzajúcich bodoch, ktoré by za normálnych okolností boli zverené vláde a prax sa v žiadnom skutočnom zmysle líši od postupov, ktoré vlády bežne používajú;

b) existuje akákoľvek forma príjmu alebo cenovej podpory.

Dotácie môžu zohrávať dôležitú úlohu v rozvojových krajinách a pri transformácii centrálne plánovaných ekonomík na trhové ekonomiky (WTO, 2022). Ak sa výrobné odvetvie EÚ domnieva, že dovoz výrobku z krajiny mimo EÚ je dotovaný a poškodzuje výrobné odvetvie EÚ vyrábajúce rovnaký výrobok, môže podať sťažnosť Komisii. Ak sťažnosť obsahuje dôkazy o subvencii a ujme, Komisia musí začať antisubvenčné vyšetrovanie (European comision, 2020). Komisia môže pôsobiť proti akýmkoľvek vplyvom týchto dotácií, ktoré narúšajú obchod, na trhu EÚ – po prešetrení, či dotácia nie je nespravodlivá a poškodzuje spoločnosti EÚ. Protiopatreniami sú clá na dovozy dotovaných produktov (fixné, variabilné alebo advalorické). Môžu trvať až 4 mesiace (predbežné opatrenia) a ak sa Komisia rozhodne, že budú definitívne, 5 rokov (Európska komisia, 2013). Oficiálna stránka WTO uvádza, že definujeme dve kategórie dotácií, zakázané a napadnuteľné:

1. **Zakázané dotácie:** dotácie, ktoré od príjemcov vyžadujú splnenie určitých vývozných cieľov alebo použitie domáceho tovaru namiesto dovážaného tovaru. Sú zakázané, pretože sú špeciálne navrhnuté tak, aby narúšali medzinárodný obchod, a preto je pravdepodobné, že poškodia obchod iných krajín. Možno ich napadnúť v rámci postupu urovnávania sporov WTO, kde sa riešia podľa zrýchleného harmonogramu. Ak postup urovnania sporu potvrdí, že dotácia je zakázaná, musí sa okamžite stiahnuť. V opačnom

prípade môže sťažujúca sa krajina prijať protiopatrenia. Ak sú domáci výrobcovia poškodení dovozom subvencovaných výrobkov, možno uložiť vyrovnávacie clo.

2. **Napadnutelné dotácie:** v tejto kategórii musí sťažujúca sa krajina preukázať, že dotácia má nepriaznivý vplyv na jej záujmy. V opačnom prípade je dotácia povolená. Dohoda definuje tri druhy škôd, ktoré môžu spôsobiť. Dotácie jednej krajiny môžu poškodiť domáci priemysel v dovážajúcej krajine. Môžu poškodiť konkurenčných vývozcov z inej krajiny, keď si títo dvaja konkurujú na tretích trhoch. A domáce dotácie v jednej krajine môžu poškodiť vývozcov, ktorí sa snažia konkurovať na domácom trhu dotovanej krajiny. Ak orgán na urovnávanie sporov rozhodne, že dotácia má nepriaznivý vplyv, dotácia sa musí stiahnuť alebo sa jej nepriaznivý vplyv musí odstrániť. Opäť, ak sú domáci výrobcovia poškodení dovozom subvencovaných výrobkov, možno uložiť vyrovnávacie clo.

Pôvodne existovala aj tretia kategória: nežalovateľné dotácie. Táto kategória však existovala päť rokov. Skončila 31. decembra 1999 a nebola rozšírená (WTO, 2022).

1.3.4 Ochranné opatrenia proti nadmerným dovozom

Na rozdiel od subvencií a dumpingu nie sú tieto opatrenia brané ako ochranné záruky, na riešenie nekalých obchodných praktík. Skôr sa využívajú ak je zaznamenané vyššie množstvo dovozu určitého výrobku, ktorého objem na trhu sa zvyšuje tak náhle a prudko, že nemožno rozumne očakávať, že sa výrobcovia v EÚ okamžite prispôbia zmenenej obchodnej situácii. V takýchto prípadoch pravidlá WTO a EÚ umožňujú krátkodobé opatrenia na reguláciu dovozu, čo spoločnostiam z EÚ poskytuje dočasnú úľavu a čas na prispôbenie sa tomuto nepredvídateľnému nárastu. Takéto opatrenia sa zvyčajne vzťahujú na dovoz výrobku zo všetkých krajín mimo EÚ. Na oplátku sa od dotknutého priemyslu EÚ vyžaduje reštrukturalizácia (Európska komisia, 2013).

Cieľom ochranných opatrení proti nadmernému dovozu je poskytnúť odvetviu dočasný oddychový priestor na vykonanie potrebných úprav – záruky vždy prichádzajú s povinnosťou reštrukturalizácie. Na rozdiel od antidumpingových a antisubvenčných opatrení sa ochranné opatrenia nezameriavajú na to, či je obchod spravodlivý alebo nie, takže podmienky na ich uloženie sú prísnejšie (Európska komisia, 2020).

Existujú tri formy ochranných opatrení proti nadmerným dovozom (Woolcock, 2007):

1. **Trvalé ochranné opatrenia** – ktoré majú formu opätovného potvrdenia práv EÚ podľa WTO. Inými slovami, EÚ si ponecháva právo začať prípad.
2. **Prechodné ochranné opatrenia** – sú tie, ktoré udeľujú EÚ (a jej preferenčným partnerom) práva zaviesť kontroly dovozu, ak by dohoda o voľnom obchode viedla k neočakávanému rýchlemu zvýšeniu dovozu počas jej vykonávania.
3. **Špecifické ochranné opatrenia** – ktoré EÚ používa v citlivých sektoroch, ako je poľnohospodárstvo a ktoré ponúka ako osobitné a odlišné zaobchádzanie pre rozvojové krajiny. Napríklad euro-stredomorské dohody udeľujú južným partnerom EÚ právo zaviesť clá až do výšky 20 % v rámci rozvojovej politiky alebo politiky nahrádzania dovozu.

Ochranné záruky vyberajú colné orgány krajín EÚ. Komisia monitoruje objemy dovozu a ceny všetkých výrobkov, na ktoré sa vzťahujú opatrenia, s cieľom identifikovať a reagovať na obchádzanie a iné nezrovnalosti. Robí tak v úzkej spolupráci s rôznymi orgánmi, najmä (Európska komisia, 2020):

- colné orgány krajín EÚ,
- daňové a colné oddelenie Komisie,
- Európska agentúra pre prevenciu podvodov (OLAF) (Európska komisia, 2013a).

Príslušné orgány EÚ musia preukázať, že nárast dovozu:

- je ostrý,
- dochádza k nemu v dôsledku nepredvídaného vývoja,
- spôsobuje (alebo predstavuje hrozbu) vážnu ujmu domácemu výrobnému odvetviu (vyššia úroveň ujmy ako je značná ujma požadovaná pre antidumpingové a antisubvenčné opatrenia),
- a že záruky sú v záujme EÚ.

Ochranné prešetrovanie môže viesť ku kvantitatívnym obmedzeniam dovozu prešetrovaného výrobku (dovoz alebo colná kvóta) z ktorejkoľvek krajiny mimo EÚ a dohľadu (systém automatického udeľovania dovozných licencií).Dovozné kvóty by nemali byť nižšie ako priemerná úroveň dovozu za posledné tri reprezentatívne roky, za ktoré sú dostupné štatistiky. V niekoľkých prípadoch Komisia zaviedla colné kvóty umožňujúce dovozy nad rámec kvóty podliehajúce dodatočnému clu (Európska komisia, 2013b).

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom tejto bakalárskej práce je zhodnotiť efektívnosť využitia ochranných nástrojov v rámci zahraničnoobchodnej politiky EÚ na príklade konkrétnych vybraných komodít importovaných z vybraného teritória.

Konkrétne sme sa snažili overiť efektívnosť zavedenia antidumpingového cla na rôzne tovary, ktoré sú importované z Ruskej federácie do EÚ. Na zistenie efektívnosti antidumpingového cla sme analyzovali hodnoty importu a výšku cla v rokoch 2013 – 2021. So zámerom dosiahnuť hlavný cieľ práce sme si stanovili aj ďalšie parciálne ciele:

- Prvým parciálnym cieľom bola analýza dostupných domácich a zahraničných zdrojov, pričom sme čerpali z knižných, internetových zdrojov a vedeckých článkov. V tomto prípade sme sa zamerali na zdroje obsahujúce informácie o zahraničnoobchodnej politike EÚ a ochranných nástrojoch, ktoré sa využívajú na ochranu domácich trhov.
- Druhým parciálnym cieľom bolo analyzovať teritoriálnu a komoditnú štruktúru antidumpingových opatrení zavedených zo strany EÚ voči nečlenským krajinám celého sveta. Na získanie väčšej prehľadnosti o konkrétnych komoditách sme tiež porovnali jednotlivé tovarové skupiny, u ktorých sú zavedené antidumpingové opatrenia a priradili sme k nim krajiny, z ktorých je tovar dovážaný.
- Tretím parciálnym cieľom bolo zhodnotiť efektívnosť zavedeného antidumpingového cla na tovar dovážaný do EÚ z Ruskej federácie a jeho podrobná analýza.

V súvislosti so stanoveným hlavným cieľom a z neho vyplývajúcimi parciálnymi cieľmi sme si stanovili nasledovné hypotézy:

Hypotéza 1: Najviac výrobkov podliehajúcich ochranným nástrojom obchodu EÚ patrí do skupiny železa a ocele.

Hypotéza 2: Vybrané nástroje na ochranu obchodu EÚ uvalené voči Ruskej federácii dosiahli v sledovanom období efektívny výsledok.

Čo sa týka metodiky práce a metód skúmania, v teoretickej časti bakalárskej práce sme získavali informácie o jednotlivých typoch a funkciách ochranných nástrojov

zahraničnoobchodnej politiky a ich využití v spojitosti s Európskou úniou. Tieto informácie sme čerpali z rôznych slovenských aj zahraničných zdrojov, prevažne v online verzii, aby sme mohli poskytnúť prehľadnú rešerš a doposiaľ známe informácie o využití konkrétnych nástrojov.

Vo všeobecnosti sme využívali metódu analýzy, ktorú sme použili už v úvode pri získavaní informácií, selekcií údajov a zhodnocovaní poznatkov skúmanej problematiky.

Analyzovali sme ochranné nástroje zahraničnoobchodnej politiky EÚ a ich využitie. Analyzovali sme tiež možnosti ochrany vnútorného trhu pri obchodovaní s tretími krajinami prostredníctvom colnej politiky. Takto získané poznatky analýzou sme zhrnuli za použitia indukcie a dedukcie a sformovali pomocou metódy syntézy.

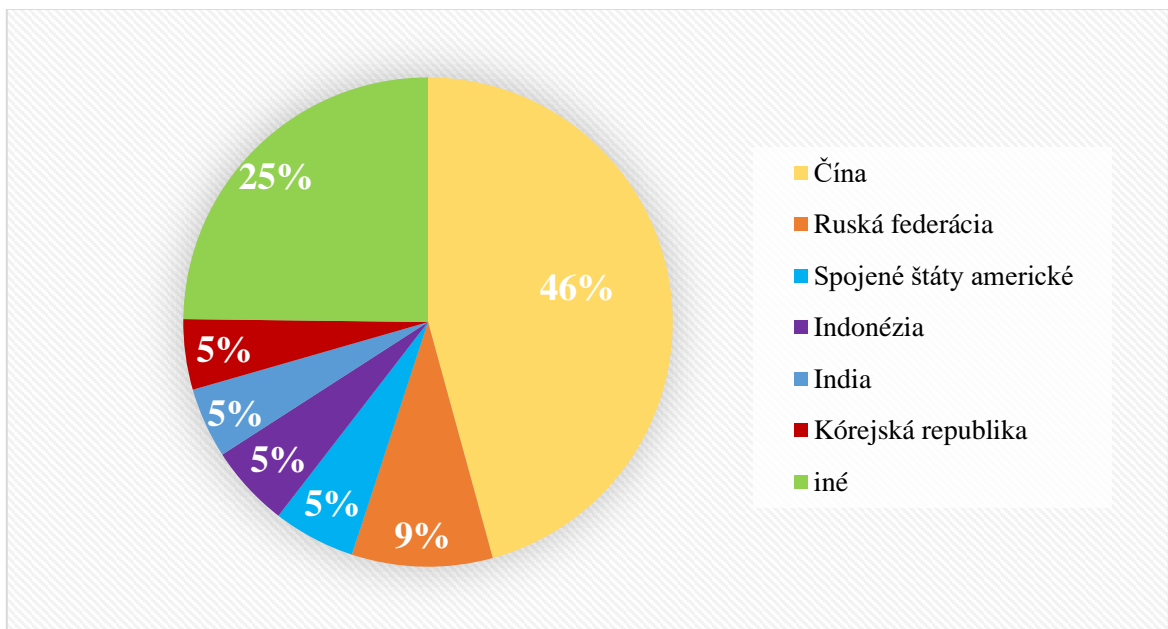
Ďalej sme využili metódu komparácie, kedy sme v úvodnej všeobecnej časti k zahraničnoobchodnej politike porovnávali protekcionizmus a liberalizmus a rozobrali sme ich výhody a nevýhody. Taktiež sme porovnávali jednotlivé typy ciel a ich možnosti využitia. Ďalej sme porovnávali ochranné nástroje využité v rámci EÚ – antidumpingové opatrenia, antisubvenčné opatrenia a opatrenia proti nadmernému dovozu.

V ďalšej kapitole sme využili metódu kvantitatívno – kvalitatívnej analýzy. Získané dáta sme spracovali a vytvorili grafy, na základe ktorých sme schopní overiť efektivitu zavedenia antidumpingového cla na konkrétne druhy tovaru. Každý graf sme slovne opísali a vyhodnotili mieru efektivity uvaleného cla.

3 Výsledky práce a diskusia

V našom výskume sme sa zamerali za antidumpingové opatrenia, ktoré využíva Európska únia pri obchodovaní s nečlenskými krajinami. Antidumpingové clá sú uvalené na výrobky, pri ktorých došlo k dumpingu alebo vzniklo podozrenie, že tovary sa predávajú na domácom trhu za dumpingové ceny. Úlohou antidumpingového cla je ochrániť domáci trh a zvýšiť cenu dovážaných tovarov na jeho normálnu hodnotu.

Graf 1 Teritoriálna štruktúra antidumpingových opatrení iniciovaných zo strany EÚ voči krajinám celého sveta.

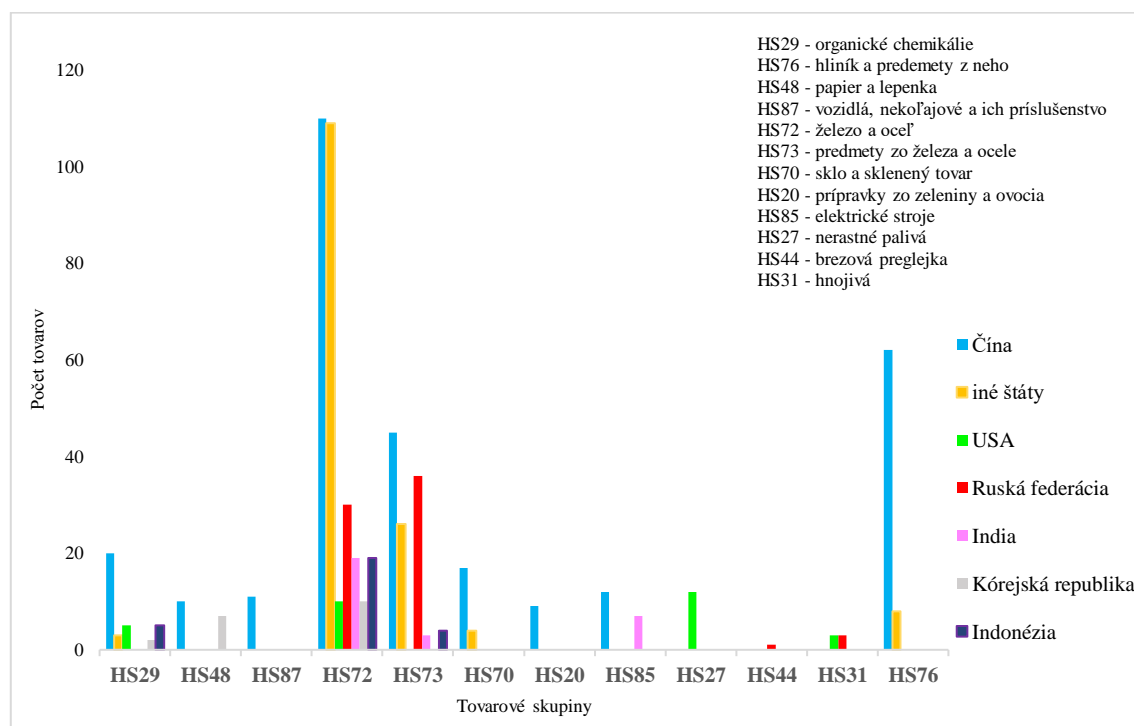
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Európskej komisie 2021 a TARIC, 2021.

Na grafe 1 vidíme zobrazenie teritoriálnej štruktúry antidumpingových opatrení, ktoré boli zavedené zo strany EÚ voči nečlenským krajinám z celého sveta. Antidumpingové clá sú zavedené na niektoré tovary z Číny, Ruskej federácie, Spojených štátov amerických, Indonézie, Indie, Kórejskej republiky a ďalšie krajiny, ktoré tvoria len veľmi malý podiel na celkovej teritoriálnej štruktúre. Medzi tieto krajiny patria napríklad Brazília, Arménsko, Macedónsko, Egypt, Japonsko, Thajsko, Bielorusko a pod.

Najväčšie zastúpenie antidumpingových opatrení sa nachádza v medzinárodnom obchode EÚ s Čínou, čo predstavuje až 46 %. Druhou najzastúpenejšou krajinou, ktorá podlieha antidumpingovým opatreniam je Ruská federácia s podielom 9%. Nasledujú

krajiny s rovnakým podielom, 5 %, medzi ktoré patrí India, Indonézia, Kórejská republika a Spojené štáty americké. Tieto štáty sme ďalej analyzovali a zistili konkrétne tovarové skupiny a z nich počet tovarov, na ktoré sú zavedené antidumpingové opatrenia.

Graf 2 Komoditná štruktúra antidumpingových opatrení iniciovaných zo strany EÚ voči krajinám celého sveta.

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Európskej komisie 2021 a TARIC, 2021.

Zastúpenie jednotlivých tovarových skupín, na ktoré sú zavedené antidumpingové opatrenia v jednotlivých krajinách teritoriálnej štruktúry sú zobrazené na grafe 2. Na grafe vidíme 12 tovarových skupín, pričom u každej je zobrazený počet tovarov z jednotlivých krajín, na ktoré platia antidumpingové opatrenia.

Na grafe vidíme, že najviac antidumpingových opatrení je uvalených na tovarovú skupinu HS72, ktorá predstavuje železo a oceľ. V tejto tovarovej skupine sa nachádza najväčšie množstvo výrobkov a súčasne sú tu aj výrobky z každej krajiny. Druhou najpočetnejšou tovarovou skupinou je skupina HS73, ktorá predstavuje predmety zo železa a ocele, pričom v tomto prípade ide o tovar z Číny, Ruskej federácie, Indonézie, Indie a iných štátov. Najviac tovarov z tejto skupiny je z Číny a Ruskej federácie.

Tovary zo všetkých spomínaných štátov okrem Ruskej federácie, sú zastúpené v tovarovej skupine HS29 – organické chemikálie. V ďalších tovarových skupinách sa nachádza 1 – 2 štáty a počet tovarov dovážaných z týchto štátov.

Tento graf prehľadne potvrdzuje aj prvé miesto Číny, ktorá dovádza výrobky patriace do 9 z 12 tovarových skupín. Antidumpingové opatrenie pri importe z Číny sú zavedené v tovarových skupinách HS29, HS48, HS87, HS72, HS73, HS70, HS20, HS85 a HS76. Druhým najzastúpenejším štátom je Ruská federácia, pričom v tomto prípade platia antidumpingové opatrenia pri importe tovarových skupín HS73, HS72, HS44 a HS31. Ďalšie štáty spadajú väčšinou do 2 – 3 tovarových skupín.

3.1 Antidumpingové opatrenia v zahraničnoobchodnej politike medzi EÚ a Ruskou federáciou

Náš výskum je zameraný na overenie efektívnosti ochranných nástrojov zahraničného obchodu medzi Ruskou federáciou a štátmi Európskej únie. Medzi najvýznamnejších obchodných partnerov EÚ spomedzi tretích krajín patria Čína, Rusko a USA. V tomto prípade sme si pre výskum zvolili Ruskú federáciu a to z dôvodu importu významných komodít do EÚ, v ktorých dominujú práve nerastné palivá. Súčasne náš výber ovplyvnila aj aktuálna situácia súvisiaca s Ruskou inváziou na Ukrajinu (2022), pričom sú zavádzané ekonomické sankcie práve voči Rusku zo západu. Do februára 2022 bolo Rusko jedným z hlavných obchodných partnerov Európskej únie.

Od roku 1997 boli politické a hospodárske vzťahy EÚ s Ruskom založené na bilaterálnej dohode o partnerstve a spolupráci s externým spojením. Úseky tejto spolupráce týkajúce sa obchodu majú za cieľ podporovať obchod a investície, ako aj rozvíjať vzájomne výhodné hospodárske vzťahy. V roku 2012, keď Rusko vstúpilo do WTO, boli obchodné vzťahy medzi EÚ a Ruskom tiež rámcované multilaterálnymi pravidlami WTO. Tento akt vyvolal očakávania, že obchod s Ruskom bude profitovať z trvalej liberalizácie. Namiesto toho Rusko postupne zaviedlo množstvo opatrení uprednostňujúcich domáce produkty a služby pred zahraničnými. V dôsledku toho boli vývozcovia z EÚ buď vytlačení z trhu, alebo boli nútení presunúť výrobu do Ruska. Súvisiace opatrenia sú často v rozpore s pravidlami WTO a spôsobujú veľa dráždivých pre obchodu (Európska komisia, 2022).

Súčasne Európska komisia (2022) na svojej stránke uvádza aj príklady sporov, ktoré EÚ podala vo WTO proti Rusku o:

- obmedzeniach vývozu dreva (2022);
- obmedzeniach obstarávania SOE (2021);
- nadmerných dovozných clách Ruska (2014) a o ruských antidumpingových clách na ľahké komerčné vozidlá (2014) – v oboch prípadoch Rusko implementovalo rozhodnutie WTO v prospech EÚ;
- embargu Ruska na bravčové mäso EÚ.

Na zhodnotenie deformácií trhov s tretími krajinami využíva EÚ od roku 2017 dumpingovú politiku. Prostredníctvom tejto politiky dochádza postupne k odhaleniu a náprave jednotlivých deformácií trhu. Využitie sú pritom pravidlá ukotvené v dohode WTO o antidumpingu. Ak dochádza k významnej deformácii trhu Európska komisia má právo napraviť ceny. Oprava spočíva najmä v stanovení ceny konkrétneho produktu pomocou jeho výrobných nákladov a predajnej ceny v iných krajinách, ktoré dosahujú podobný ekonomický rozvoj ako v krajine, v ktorej došlo k deformácii trhu. Tento spôsob patrí medzi efektívne nástroje pri boji proti deformáciám trhu (Európska komisia, 2017).

Rada EÚ (2017) uvádza, že medzi príklady, ktoré sa využívajú na identifikáciu deformácií na trhu patria napríklad:

- nedostatočné presadzovanie predpisov, ktoré sa týkajú konkurzného práva, majetkového práva alebo práva obchodných spoločností,
- nedostačujúca nezávislosť finančného sektora,
- zvýšená prítomnosť štátnych podnikov,
- štátna politika a jej vplyv,
- diskriminácia v prospech domácich spoločností.

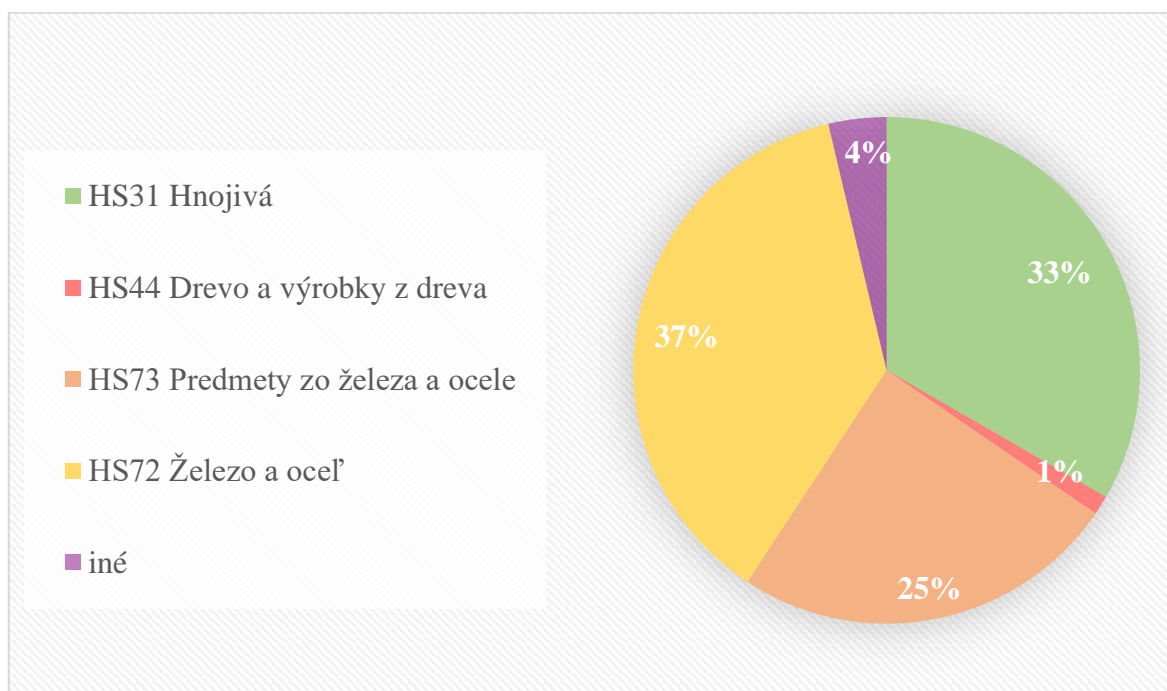
EÚ vydala dve správy o deformácii trhu a to konkrétne pre Rusko a Čínu. Správa týkajúca sa Ruska je zameraná na štátne zásahy do konkrétnych priemyselných sektorov, s čím súvisí aj presadzovanie domácich produktov, čo môže spochybniť spravodlivosť obchodného zaobchádzania. V prípade Ruska ide o výsledok európskeho výskumu, ktorý poskytuje významné dôkazy. Tieto dôkazy sa týkajú niekoľkých bodov ruskej ekonomiky, ktoré zohrávajú významnú úlohu pri antidumpingových prešetrovaniach.

Dokument Komisie o významných deformáciách hospodárstva Ruskej federácie na účely prešetrovania ochrany obchodu (2017) hovorí o problémoch, ktoré podľa EÚ spôsobili deformácie trhu. Patria sem nasledovné body:

- nástroj pre možné zásahy na regulovaných trhoch predstavujú štátne podniky ,
- sektor obstarávania má vyššiu mieru korupcie v porovnaní s ekonomikami OECD,
- uprednostňovanie obchodovania vo vládnom obstarávaní so štátnymi podnikmi a posilnenie náhrady dovozu,
- vývozné clá sú stále platné pre vybrané tovary,
- Rusko dosahuje slabé výsledky v boji proti korupcii a dochádza k zvýšenému množstvu zásahov štátu do regionálnych ekonomík,
- problémy v otázkach kapitálu a systémovej stability,
- vo viacerých sektoroch dochádza k nahrádzaniu dovozu domácou výrobou a nejasná politika výmeny tovarov,
- vplyv sankcií uvalených na Rusko,
- v strategických sektoroch (energetika) je vysoká miera účasti štátu,
- významnú úlohu pri funkcii energetických trhov v krajine majú monopolné práva a štátom regulované ceny v oblasti zemného plynu,
- neberú do úvahy environmentálne aspekty, chýbajúce politiky, ktoré by zabezpečili postupné nahodnocovanie alebo podhodnocovanie pôdy,
- nedostatok možností vyjednávania, odbory majú len zanedbateľný vplyv na pracovné podmienky a mzdovú politiku,
- dochádza k veľkému znižovaniu nákladov železničnými tarifami na prepravu, čo v konečnom dôsledku spôsobuje zvýhodnenie vybraných odvetví.

Cieľom nášho výskumu bolo overiť efektivitu využitia antidumpingového cla v prostredí zahraničnoobchodnej politiky medzi EÚ a Ruskou federáciou. Antidumpingové clo sa vzťahuje len na niektoré dovážané komodity, u ktorých bola dokázaná existencia dumpingu.

Graf 3 Komoditná štruktúra antidumpingových opatrení iniciovaných zo strany EÚ voči Rusku v rokoch 2000 – 2021

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Európskej komisie 2021 a TARIC, 2021.

Zastúpenie jednotlivých komodít dovážaných z Ruskej federácie, na ktoré sa vzťahuje antidumpingové clo, je zobrazené na grafe 3. Najzastúpenejšou z komodít (37%) je skupina tovarov HS72 – Predmety vyrobené zo železa a ocele.

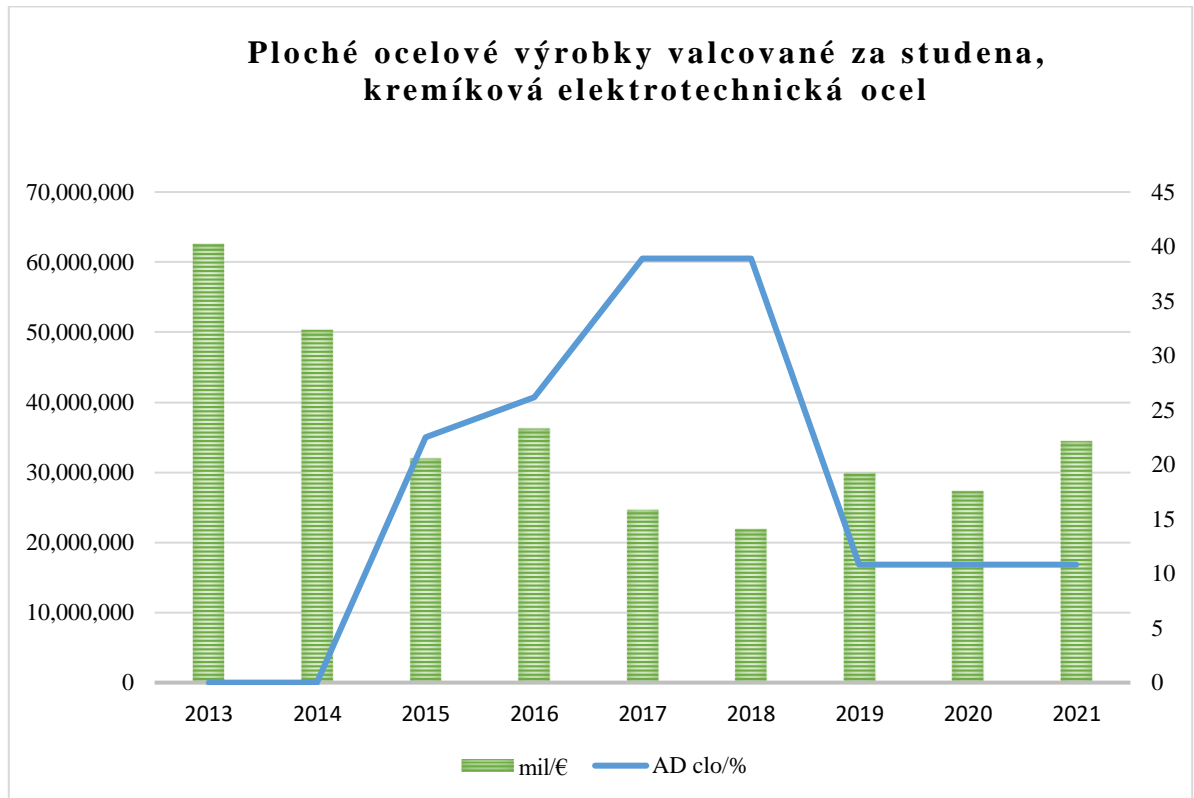
Druhou najpočetnejšou skupinou (33%), na ktorú sa vzťahuje antidumpingové clo sú tovary zo skupiny HS31 – Hnojivá. Medzi ďalšie tovarové skupiny, na ktoré podliehajú antidumpingovým clám, patria komodity HS73, HS44 a iné.

Z celkového množstva tvoria komodity skupiny HS44 len 1%. V iných tovaroch sú zhrnuté rôzne rastlinné výrobky. Následne sme si vybrali konkrétne tovary z jednotlivých komoditných skupín a zistili sme ceny tovarov a vývoj antidumpingového cla v rokoch 2013 – 2022.

Spomenuté komoditné skupiny budú predmetom analýzy vybraných produktov v nasledujúcej časti práce.

3.1.1 Efektivita antidumpingového cla uvaleného voči Rusku v rámci tovarovej skupiny HS72

Graf 4 Vývoj importu a výšky antidumpingového cla komodít HS72 z Ruskej federácie do EÚ v rokoch 2013 – 2021

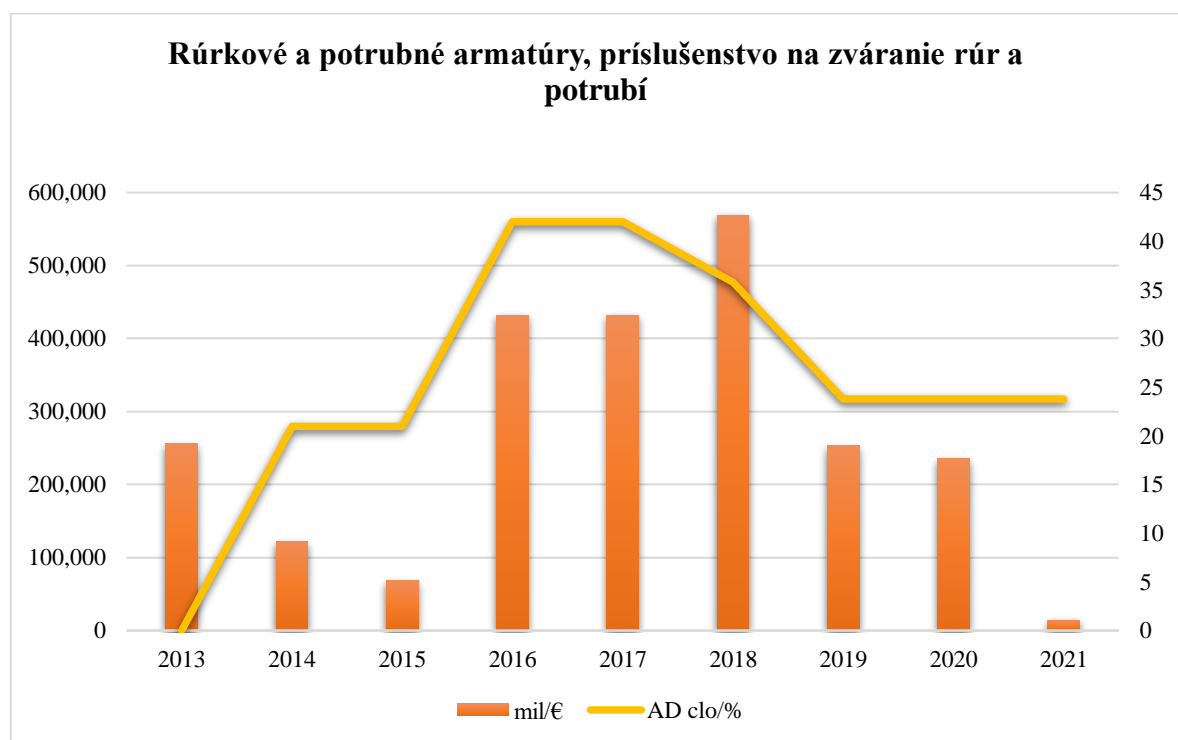
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Európskej komisie 2021 a Eurostat, 2021.

Ako prvé sme podrobili analýze ploché ocelové výrobky valcované za studena spolu s kremíkovou elektrotechnickou ocelou. Tento tovar patrí do najzastúpenejšej komoditnej skupiny HS72. Vývoj cien tohto tovaru v jednotlivých rokoch a tiež výšku antidumpingového cla vidíme v grafe 4. V prípade týchto výrobkov bolo zavedené antidumpingové clo v roku 2015, pričom začalo na hodnote 22,5%. V tomto prípade pozorujeme výrazné zníženie importu tovarov. Následne v rokoch 2016, 2017 a 2018 vzrástla hodnota antidumpingového cla až na 38,9% pričom EÚ v roku 2018 zaplatila za dovoz tohto tovaru približne o 40 000 000 EUR menej ako v porovnaní s rokom 2013. K prudkému poklesu cla na 10,8% došlo v roku 2019 a táto hodnota zostáva zatiaľ nezmenená. Súčasne počas zníženia cla stúplo množstvo dovážaného tovaru. Na základe analýzy tohto grafu môžeme usúdiť, že uvalenie antidumpingového cla na tieto výrobky bolo efektívne, keďže po zavedení cla mal

import výrobkov klesajúcu tendenciu. Podľa toho môžeme usúdiť že zavedenie cla eliminovali výskyt dumpingu v tomto odvetví tovaru. Tento pokles môže znamenať, že sa podarilo ochrániť domáci trh pred dovozom tovaru za ceny nižšie ako je ich predajná cena na trhu EÚ.

3.1.2 Efektivita antidumpingového cla uvaleného voči Rusku v rámci tovarovej skupiny HS73

Graf 5 Vývoj importu a výšky antidumpingového cla komodít HS73 z Ruskej federácie do EÚ v rokoch 2013 – 2021

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Európskej komisie 2021 a Eurostat, 2021.

Ďalej sme rovnakým spôsobom analyzovali rúrkové a potrubné armatúry a príslušenstvo na ich zváranie, čo vidíme v grafe 5. V tomto prípade ide o tovary zo skupiny HS73. V prípade tohto tovaru bolo antidumpingové clo zavedené v roku 2014 kedy malo hodnotu 21%. Súčasne po zavedení cla došlo k zníženiu hodnoty importu za dané výrobky približne o polovicu rovnaký pokles nasledoval aj v roku 2015, pričom hodnota cla zostala nezmenená.

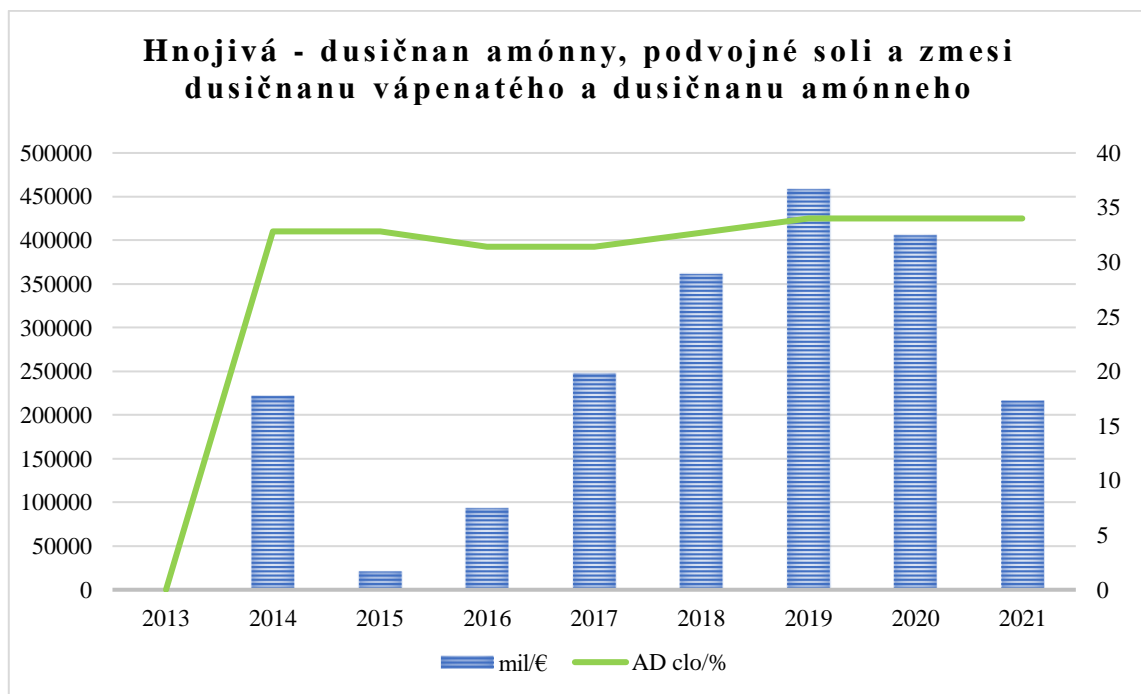
Clo dosiahlo najvyššiu hodnotu 42% v roku 2016, v tomto roku však začala výrazne stúpať aj hodnota importu, ktorá bola rovnaká aj v nasledujúcom roku. V tomto prípade by

sme mohli konštatovať, že pokles hodnoty importu po zavedení cla v roku 2014 bol spôsobený ochranou proti dumpingovým cenám. Následne sa však so zvyšujúcim clom zvýšila aj hodnota importu, čo v tomto prípade pravdepodobne nesúviselo s možným dumpingom.

Najvyššia hodnota importu bola zaznamenaná v roku 2018 kedy súčasne klesla hodnota antidumpingového cla na 35,8%. Toto clo sa následne znížilo na 23,8% pričom táto hodnota pretrváva. Hodnoty importu v rokoch 2019 a 2020 sú podobné ako v roku 2013, kedy ešte nebolo zavedené antidumpingové clo ale v porovnaní s rokom 2018 sme zaznamenali výrazný prepád hodnôt importu približne o polovicu. V roku 2021 hodnota importu klesla až na 14 282 EUR, čo je zatiaľ najnižšia hodnota, na základe čoho môžeme zhodnotiť antidumpingové clo ako efektívne.

3.1.3 Efektivita antidumpingového cla uvaleného voči Rusku v rámci tovarovej skupiny HS31

Graf 6 Vývoj importu a výšky antidumpingového cla komodít HS31 z Ruskej federácie do EÚ v rokoch 2013 – 2021

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Európskej komisie 2021 a Eurostat, 2021.

Z komoditnej skupiny HS31 sme si na analýzu vybrali hnojivá, konkrétne dusičnan amónny, podvojnú soli a zmesi dusičnanu vápenatého a dusičnanu amónneho. Na grafe 6 vidíme, že antidumpingové clo bolo na tento tovar zavedené v roku 2014, kedy bolo vo výške 32,8%.

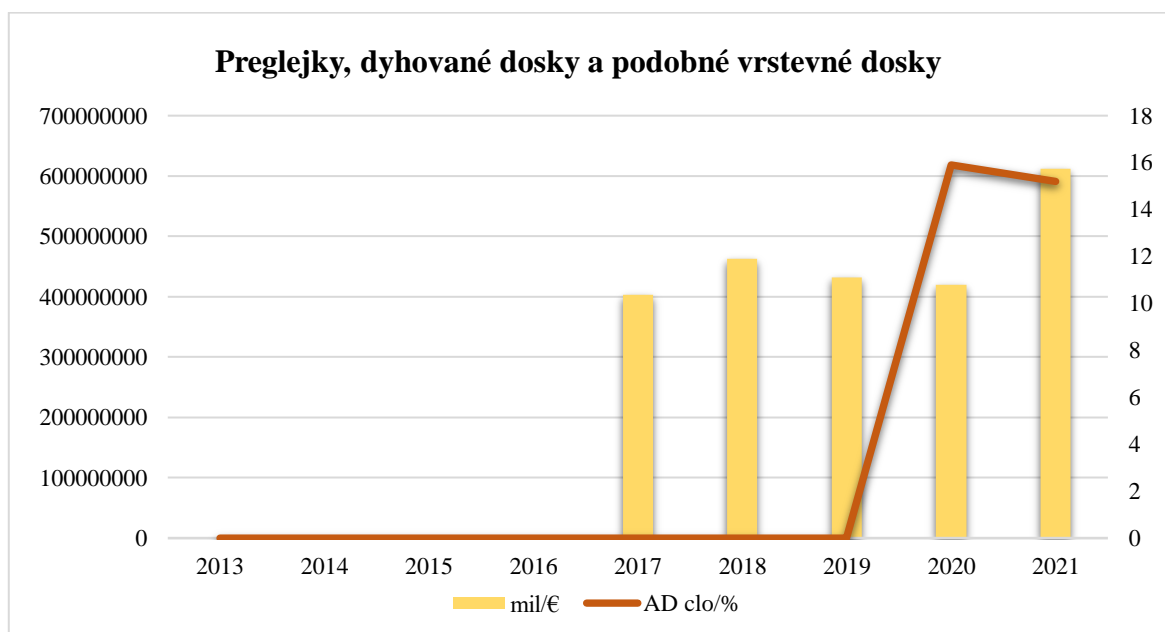
V roku 2015 sme zaznamenali výrazný pokles hodnôt importu a aj napriek tomu, že hodnota cla sa nezmenila, hodnota importu sa prepadla až na 20 927 EUR. V nasledujúcom roku sa hodnota cla znížila na 31,4%, pričom táto hodnota pretrvala aj v roku 2017 a došlo postupne k miernemu zvýšeniu hodnôt importu v týchto rokoch.

Najvyššiu hodnotu importu, a to 458 020 EUR, sme zaznamenali v roku 2019 a súčasne v tomto roku bolo zavedené definitívne clo s hodnotou 34%, čo je zatiaľ najvyššia hodnota cla. V nasledujúcich rokoch však už pozorujeme zníženie hodnôt importu.

V tomto prípade môžeme efektivitu zavedeného cla zhodnotiť pozitívne, keďže sme zaznamenali klesajúcu tendenciu importu po zavedení cla – v rokoch 2015 a 2016 a aj po dosiahnutí jeho najvyššej hodnoty – v rokoch 2020 a 2021.

3.1.4 Efektivita antidumpingového cla uvaleného voči Rusku v rámci tovarovej skupiny HS44

Graf 7 Vývoj importu a výšky antidumpingového cla komodít HS44 z Ruskej federácie do EÚ v rokoch 2013 – 2021

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Európskej komisie 2021 a Eurostat, 2021.

Poslednou skupinou, na ktorú sa vzťahuje antidumpingové clo pri importe z Ruskej federácie do EÚ je HS44, do ktorej patrí drevo a výrobky z dreva. Z tejto skupiny sme analyzovali konkrétne preglejky, dyhované dosky a podobné dosky. Ako vidíme na grafe 7 s dovozom týchto výrobkov sa začalo až v roku 2017, kedy hodnota importu začala na 402 959 222 EUR.

V prípade tejto skupiny výrobkov bolo antidumpingové clo zavedené až po troch rokoch a to v roku 2020 kedy nadobudlo hodnotu 15,9%. Súčasne sme v roku 2020 zaznamenali mierny pokles importu a v roku 2021 sme zaznamenali zatiaľ najväčšie hodnoty importu. Import v roku 2021 vystúpil až na 612 229 169 EUR.

Podľa tejto skutočnosti môžeme tvrdiť, že zavedenie antidumpingového cla sa zatiaľ neprejavilo ako efektívne a bude potrebné sledovať tento vývoj v ďalších rokoch. Na základe dát ktoré vidíme v grafe 7 môžeme skonštatovať, že zavedenie antidumpingového cla sa nepotvrdilo ako efektívne.

Na základe vyhodnotenia vyššie uvedených grafov môžeme zhodnotiť efektívnosť zavedených antidumpingových ciel. Antidumpingové clá sú z hľadiska komoditnej štruktúry EÚ voči Ruskej federácii zavedené u tovarových skupín HS31, HS44, HS72 a HS73. Z každej skupiny sme analyzovali konkrétne druhy tovarov a na základe spracovaných informácií môžeme konštatovať, že v prípade tovarových skupín HS72, HS73 a HS31 sa potvrdilo zavedenie antidumpingového cla ako efektívne. Vo všetkých prípadoch sme po zavedení cla pozorovali zníženie hodnoty importu, čím sa podarilo ochrániť domáci trh pred dumpingom. V prípade tovarovej skupiny HS44 bolo na konkrétny druh tovaru uvalené antidumpingové clo až v roku 2020. Z tohto dôvodu nedostatočného množstva dát nie sme schopní skonštatovať mieru efektivity zavedeného cla podľa vývoja importu a výšky pri tomto druhu tovaru, v sledovanom období sa však efektívnosť doposiaľ nepotvrdila.

Využitie ochranných nástrojov v zahraničnoobchodnej politike EÚ a Ruskej federácie je podmienené aj politickým dianím. V roku 2014 nezákonná anexia Krymu Ruskom a jeho destabilizujúca úloha na východnej Ukrajine vážne ovplyvnili vzťahy medzi EÚ a Ruskom. V dôsledku toho boli pozastavené niektoré politické dialógy a mechanizmy spolupráce, a to aj v oblasti obchodu. V júli a septembri 2014 uvalila EÚ hospodárske sankcie zamerané na výmeny s Ruskom v konkrétnych hospodárskych odvetviach. V marci 2015 sa vedúci predstavitelia EÚ rozhodli zosúladiť existujúci režim sankcií s úplným vykonávaním dohôd z Minska, čo bolo naplánované na koniec decembra 2015. Keďže sa tak nestalo, Rada predĺžila ekonomické sankcie do 31. júla 2016 (Európska komisia, 2022).

3.2 Perspektíva vzťahov EÚ a Ruskej federácie z hľadiska zahraničnoobchodnej politiky a ochranných obchodných nástrojov do budúcnosti

Po ďalšej ruskej invázii na Ukrajinu vo februári 2022 Európska únia (spolu s ďalšími demokraciami) prijala rozsiahle sankcie na ruskú ekonomiku. V reakcii na vojenskú agresiu EÚ masívne rozšírila sankcie proti Rusku pridaním značného počtu osôb a subjektov na zoznam sankcií a prijatím bezprecedentných opatrení. Ako reakciu na bezprecedentný a nevyprovokovaný vojenský útok ruského prezidenta Putina proti Ukrajine. EÚ reagovala prijatím komplexného a silného balíka reštriktívnych sankcií, ktorých cieľom je (Európska komisia, 2022):

- ochromiť schopnosť Kremľa financovať vojnu,
- uvaliť jasné ekonomické a politické náklady na ruskú politickú elitu zodpovednú za inváziu,
- a znížiť jej ekonomickú základňu.

Tieto opatrenia zahŕňajú:

- individuálnych sankcií,
- ekonomické sankcie,
- obmedzenia médií,
- diplomatické opatrenia,
- obmedzenia ekonomických vzťahov s nevládnymi oblasťami Doneckej a Luhanskej oblasti.

Súčasne došlo k obmedzeniu prístupu Ruska na kapitálové trhy EÚ, zvyšujú sa náklady na pôžičky pre sankcionované subjekty a postupne dochádza k narušeniu ruskej priemyselnej základne (Európska komisia, 2022):

- zákaz akejkoľvek formy požičiavania a nákupu cenných papierov vydaných niektorými ruskými bankami a vládou (vrátane centrálnej banky)
- uvalenie úplného zmrazenia aktív a zákazu financovania pre tri ruské banky
- úplný zákaz akýchkoľvek transakcií s určitými ruskými štátnymi podnikmi v rôznych sektoroch – vojensko-priemyselný komplex Kremľa
- objasnenie, že krypto aktíva patria do rozsahu „prevoditeľných cenných papierov“

- zákaz ratingu Ruska a ruských spoločností ratingovými agentúrami EÚ a poskytovanie ratingových služieb ruským klientom
- zameranie sa na ruskú elitu zákazom ich veľkých vkladov v bankách EÚ.

V nadväznosti na závery Európskej rady z 24. februára 2022 Rada prijala tento balík individuálnych a ekonomických opatrení (Európska komisia, 2022):

- Sankcie finančného sektora, ktoré obmedzia prístup Ruska na najdôležitejšie kapitálové trhy so zameraním na 70 % ruského bankového trhu, ale aj na kľúčové štátne spoločnosti vrátane oblasti obrany.
- Sankcie v energetickom sektore, ktoré zakážu predaj, dodávky, prevod alebo vývoz špecifického tovaru a technológií v oblasti rafinácie ropy do Ruska a zavedú obmedzenia na poskytovanie súvisiacich služieb.
- Sankcie pre sektor dopravy, ktoré zakážu predaj všetkých lietadiel, náhradných dielov a vybavenia ruským leteckým spoločnostiam. To znehodnotí kľúčový sektor ruskej ekonomiky a konektivitu krajiny.
- Sankcie za technologický sektor, ktoré ukladajú ďalšie obmedzenia na vývoz tovaru a technológie s dvojakým použitím, ako aj obmedzenia na vývoz určitého tovaru a technológií, ktoré by mohli prispieť k technologickému zlepšeniu ruského obranného a bezpečnostného sektora.
- Sankcie týkajúce sa vízovej politiky, ktoré znamenajú, že diplomati a príbuzné skupiny a podnikatelia už nebudú mať privilegovaný prístup do EÚ. Po týchto doplneniach zoznam sankcionovaných osôb a subjektov obsahuje spolu 654 fyzických osôb a 52 subjektov.

Súčasne sa rozšíril režim sankcií EÚ voči Bielorusku v reakcii na zapojenie tejto krajiny do ruskej agresie proti Ukrajine. Tento sankčný režim pozostáva zo súboru finančných, ekonomických a obchodných opatrení.

Ruská invázia na Ukrajinu má rušivý vplyv na globálne trhy. Od začiatku konfliktu došlo k prudkému nárastu svetových cien kľúčových komodít, najmä palív. Nedávne nárasty vyvolávajú nový tlak na trhy po tom, čo už v roku 2021 zaznamenali historicky najvyššie ceny energií a hnojív. Na základe súčasného vývoja okolností priebehu Ruskej invázie dôjde podľa nášho názoru k prehlbovaniu tohto nepriaznivého stavu a k rozšírení jednotlivých sankcií voči Ruskej federácii. Pokračovanie vojnového konfliktu môžeme očakávať aj ďalší nárast cien energií a tovarov, ktorých hlavným dodávateľom je práve Ruská federácia.

V tomto kontexte by sme sa mali zamerať na import spomínaných komodít z iných krajín. V prípade dovozu ropy by bola vhodným kandidátom napríklad Saudská Arábia, bolo by však potrebné vyriešiť formu transportu tejto suroviny na územia EÚ, keďže nie je vybudovaný ropovod na tejto trase. Ďalšou surovinou, ktorá patrí medzi najvýznamnejšie komodity dovážané z Ruskej federácie, je zemný plyn, pričom sa začal jeho dovoz z USA. Tento dovoz však zahŕňa skvapalnený zemný plyn, ktorý je jednak nestabilný a je potrebné skladovať ho vo vhodných podmienkach a na druhej strane ide o drahšiu cestu v porovnaní s Ruskou federáciou, čo sa pravdepodobne opäť premietne v cene energií.

3.3 Zhodnotenie hypotéz

Na zhodnotenie efektívnosti zavedených antidumpingových opatrení na jednotlivé výrobky bolo potrebné analyzovať komoditnú štruktúru a zistiť tak na ktoré komodity bolo doteraz uvalené clo. Prostredníctvom analýzy komoditnej štruktúry antidumpingových opatrení iniciovaných zo strany EÚ voči Rusku v rokoch 2000 – 2021, sme dospeli k záveru, že najzastúpenejšou komoditou sú výrobky zo železa a ocele. Na základe tohto faktu potvrdzujeme hypotézu 1. Celkový podiel týchto výrobkov zo železa a ocele dosiahol 37%.

V prípade hypotézy 2 sme predpokladali, že nástroje na ochranu obchodu EÚ uvalené voči Ruskej federácii dosiahli v sledovanom období efektívny výsledok. V tomto prípade sme u vybraných výrobkov analyzovali vývoj hodnôt importu a výšky antidumpingového cla v rokoch 2013 – 2021. Vybrali sme výrobky z každej komoditnej skupiny aby sme docielili čo najobjektívnejšie celkové výsledky. V prípade výrobkov patriacich do tovarových skupín HS72, HS73 a HS31 sa nám na základe vyhodnotenia grafov podarilo potvrdiť efektívnosť antidumpingového cla, ktoré bolo zavedené na výrobky z týchto skupín v každom prípade. U tovarovej skupiny HS44 bolo antidumpingové clo zavedené nedávno, a na základe hodnôt importu a výšky cla ktoré sme mali k dispozícii sme zhodnotili toto clo ako neefektívne. Na základe výsledkov nášho výskumu musíme hypotézu 2 zamietnuť z dôvodu neefektívnosti sledované cla pri výrobku zo skupiny HS44. Vývoj cla pri sledovanom tovare bude nutné ďalej sledovať, nakoľko clo bolo iniciované len nedávno.

Záver

Bakalárska práca bola zameraná na využitie ochranných nástrojov v zahraničnoobchodnej politike EÚ. Európska únia realizuje pohyb tovaru na trhoch prostredníctvom colnej únie. Členské štáty, nachádzajúce sa v tomto zoskupení čerpajú výhody z voľného pohybu tovarov v rámci EÚ. Pri obchodovaní s tretími krajinami však existujú rôzne nástroje na ochranu domáceho trhu, čím sa zabezpečí spravodlivý obchod pre všetkých zúčastnených. Použitie ochranných nástrojov sa realizuje podľa pravidiel WTO. Je nevyhnutné poznať všetky typy ochranných nástrojov a ich úlohu pri ochrane trhu, aby sme zabezpečili ich efektívne využitie a spravodlivý obchod. Medzi najčastejšie využívané ochranné nástroje v rámci zahraničnoobchodnej politiky patria antidumpingové a antisubvenčné opatrenia a opatrenia proti nadmernému dovozu.

V našej práci sme sa vo výskumnej časti venovali konkrétne využitiu antidumpingového cla pri obchodovaní EÚ s Ruskou federáciou. Ruská federácia je jedna z najvýznamnejších obchodných partnerov EÚ spomedzi tretích krajín z hľadiska dovozu.

Na základe podrobnej analýzy sme zistili, že už spomínané antidumpingové clo sa využíva v komoditných skupinách tovarov HS31, HS44, HS72 a HS73. V prípade týchto skupín tovarov bolo preukázané podozrenie dumpingu, načo EÚ reagovala zavedením antidumpingového cla. Výška cla sa za jednotlivé roky môže meniť, najprv sa stanovuje tzv. dočasné clo a ak sa javí ako efektívne, jeho výška sa upravuje podľa podmienok na trhu. V našom prípade sme si vybrali konkrétne tovary zo spomínaných komoditných skupín a analyzovali sme vývoj importu a výšku antidumpingového cla v rozmedzí rokov 2013 – 2022. Z nami získaných dát sme vytvorili grafy, ktoré sme opísali.

V prípade tovarovej skupiny HS72, kde prevažuje železo a oceľ, je súčasne najzastúpenejšou tovarovou skupinou, na ktorú je uvalené antidumpingové clo. Vývoj importu a výšku AD cla sme vyhodnocovali konkrétne pre oceľové výrobky valcované za studena a elektrotechnickú oceľ. V tomto prípade sme potvrdili efektívnosť využitia antidumpingového cla, ktoré bolo pre túto skupinu zavedené od roku 2015 na základe zníženia hodnôt importu po jeho zavedení.

Z tovarovej skupiny HS73 sme analyzovali potrubné príslušenstvo, pričom sme dospeli k záveru, že zavedenie cla v tomto prípade bolo efektívne a prispelo k ochrane domáceho trhu znížením importu.

Ďalej sme podrobili rovnakej analýze hnojivá, ktoré zaradujeme do tovarovej skupiny HS31. Závěry sú v tomto prípade rovnaké ako v predchádzajúcich dvoch, keďže

sme zaznamenali výrazný pokles hodnôt importu po zavedení antidumpingového cla. Poslednou skupinou, ktorá podlieha AD clu, sú tovary skupiny HS44. Analyzovali sme preglejky a dyhované dosky, na tento tovar bolo však zavedené ad clo až v roku 2017, a teda sme pozorovali vývoj importu spoločne so zavedeným clom len v priebehu troch rokov. V tomto prípade síce došlo k miernemu zníženiu importu po zavedení cla, následne import vzrástol, ale súčasne kleslo clo. Preto môžeme z dostupných zdrojov skonštatovať, že v tomto prípade zatiaľ nebolo zavedenia antidumpingového cla efektívne. .

Na základe nášho výskumu sa nám podarilo overiť efektívnosť zavedeného antidumpingového cla na tovary dovážané z Ruskej federácie. V tomto prípade sme analyzovali len komoditnú štruktúru, v ktorej bolo zavedenie tohto cla iniciované zo strany EÚ. Na základe podrobnej analýzy hodnôt importu a výšky antidumpingového cla sa nám podarilo potvrdiť efektívnosť zavedeného cla na vybrané tovary, v dôsledku čoho môžeme skonštatovať že zavedenie tohto cla bolo oprávnené a v sledovanom období prispelo k ochrane domáceho trhu štátov EÚ. Na základe výsledkov tejto práce môžeme odporučiť spôsob overenia efektívnosti antidumpingového cla vychádzajúc z vývoja hodnôt importu a výšky cla.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

1. BALÁŽ, Peter a kol. *Medzinárodné podnikanie*. 6. vyd. Bratislava: SPRINT 2 s.r.o., 2019, 306s. ISBN 978-80-89710-51-5.
2. FIALA, Petr – PITROVÁ, Markéta. *EVROPSKÁ UNIE*. 2. vyd. Brno: CDK: Ostrov, 2010. 803 s. ISBN 78-80-7325- 223-6.
3. FOJTÍKOVÁ, Lenka. *Zahraniční obchodní politika ČR: Historie a současnost (1945-2008)*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 246s. ISBN 978-80-7400-128-4.
4. FOJTÍKOVÁ, Lenka – VAHALÍK, Bohdan. *Zahraniční obchod České republiky pod vlivem globalizačních jevů a procesů*. 1. vyd. Ostrava: VŠB, 2015. 176s. ISBN 978-80-248-3822-9.
5. LIPKOVÁ, Ľudmila a kol. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: SPRINT 2 s.r.o, 2012. 433s. ISBN 9-788089-393374.
6. MACHKOVÁ, Hana, a kol. *Medzinárodné obchodní operace*. 6. vyd. Praha: Grada publishing a.s., 2014. 256s. ISBN 978-80-247-4874-0.
7. SMREKOVÁ, Marta a kol. *Technika zahraničného obchodu*. 1. vyd. Bratislava: SOPK, 2007. 112 s. ISBN 978-80-89105-31-1.
8. STACHOVÁ, Paulína – KOTTULOVÁ, Janka – PAŠKRTOVÁ, Lucia. *Medzinárodné ekonomické vzťahy v 21. storočí*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2019. 288s. ISBN 978-80-571-0012-6
9. SCHUMACHER, Reinhard. *Free trade and Absolute and comparative Advantage – A critical comparison of Two Major Theories of International Trade*. Postdam: WeltTrends, 2012. 37s. ISBN 978-3-86956-195-0.

Články a elektronické zdroje:

1. BOWN P, Chad. *How Different Are Safeguards from Antidumping? Evidence from US Trade Policies Toward Steel*. Review of Industrial Organization [online]. Boston, 2013, roč. 42, č. 4, s. 449–481. Dostupné na: <https://www.proquest.com/docview/1355330178>
2. EURÓPSKA KOMISIA. *How to make on antidumping complaint. A guide*. [elektronický zdroj]. 2006. [cit. 28. 12. 2021]. Dostupné na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/december/tradoc_112295.pdf

3. EURÓPSKA KOMISIA. *Trade defence*. [elektronický zdroj]. 2020 [cit. 30. 12. 2021]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/trade-defence/index_en.htm
4. EURÓPSKA KOMISIA. *EU puts in place new trade defence rules* [elektronický zdroj]. 2017 [cit. 20.2. 2022]. Dostupné na: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1774&title=EU-puts-in-place-new-trade-defence-rules>
5. EURÓPSKA KOMISIA. *Introduction to trade defence policy*. [elektronický zdroj]. 2013 [cit. 30. 12. 2021]. Dostupné na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_151014.pdf
  - a) Monitoring. [elektronický zdroj]. [cit. 30. 12. 2021]. Dostupné na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_151033.pdf
  - b) Measures. [elektronický zdroj]. [cit. 30. 12. 2021]. Dostupné na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_151032.pdf
  - c) Conditions [elektronický zdroj]. [cit. 30. 12. 2022]. Dostupné na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_151016.pdf
6. EURÓPSKA KOMISIA. *Countries and regions Russia* [elektronický zdroj]. 2022 [cit. 30. 12. 2021]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/russia/>
7. FLISSAK, Kostyantyn - DRAHOKHRUST, Tetiana. Modern paradigm of national interests promoting in foreign economic activity of Slovakia. In *Baltic journal of economic studies* [online]. 2021, roč. 7, č. 2, s. 224-231. Dostupné na: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/1116>
8. HOLMES, Peter. Trade and domestic policies: the European mix. In *Journal of European public policy* [online]. 2006, roč. 13, č. 6, s. 815-831. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501760600837138>
9. ISSABEKOV, Nurlybek - SUCHECKI, M. Adam. Analysis of the EU antidumping policy in terms of the revealed comparative advantages. In *Comparative economics research* [online]. 2016, roč. 19, č. 5, s. 43-61. Dostupné na: http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_1515_cer-2016-0037
10. MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Multilaterálne obchodné vzťahy. [elektronický zdroj]. 2016 [cit. 12.1. 2022].

Dostupné na: <https://www.mhsr.sk/obchod/multilateralne-obchodne-vztahy/wto/zakladne-informacie>

11. OFICIÁLNY VESTNÍK EURÓPSKEJ ÚNIE. Nariadenie Európskeho parlamentu a rady EÚ 2016/1037 z 8. júna 2016 o ochrane pred subvencovanými dovozmi z krajín, ktoré nie sú členmi Európskej únie. [elektronický zdroj]. 2016 [cit. 30. 12. 2021]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1037&from=EN>
12. PRYTULA, Nv. Instruments of foreign trade policy of the European Union economics: time realities. In *ECONOMICS: time realities* [online]. 2015, roč. 2, č. 18, s. 162-166. Dostupné na: <https://economics.net.ua/files/archive/2015/No2/162-166.pdf>
13. RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. EU trade policy [elektronický zdroj]. 2020 [cit. 12.1. 2022]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/trade-policy/>
14. ROBINSON, Romney – BERTRAND, J. Trent - WONNACOTT, Paul - BALASSA, Bela - ALLAIS, Maurice. *International trade*. In Encyclopedia Britannica [online]. 2020. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/international-trade>
15. SHADIKHODJAEV, Šerzod. Non-Market Economies, Significant Market Distortions, and the 2017 EU Anti-Dumping Amendment, In *Journal of International Economic Law* [online]. 2018, roč. 21, č. 4, s. 885–905. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/331497729_Non-Market_Economies_Significant_Market_Distortions_and_the_2017_EU_Anti-Dumping_Amendment
16. SMBATYAN, S. Anait. Nocelties in EU anti-dumping policy and WTO rules. In *Russian Foreign Economic Journal* [online]. 2020, roč. 4, č. 11, s. 16-35. Dostupné na: https://ideas.repec.org/a/alg/rufejo/rfej_2020_11_16-35.html
17. WOOLCOCK, Stephen. European Union policy towards free trade agreements. In *ECIPE working Paper* [online]. Brusel 2007. Dostupné na: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/174818/1/ecipe-wp-2007-03.pdf>
18. WTO. Antidumping, subsidies, safeguards: contingencies, etc. [elektronický zdroj]. 2022 [cit. 30. 12. 2021]. Dostupné na: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm8_e.htm
19. YOUNG, R. Alasdair - PETERSON, John. The EU and the new tradepolitics. In *Journal of European Public policy* [online]. 2006, roč. 13, č. 3, s. 795-814. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501760600837104>